

Přehled pojmů používaných v krizovém řízení

A:

Aktivní zóna záplavového území

Území v zastavěných územích obcí a v územích určených k zástavbě podle územních plánů, které při povodni odvádí rozhodující část celkového průtoku, a tak bezprostředně ohrožuje život, zdraví a majetek lidí.

Akceschopnost

Rozumí se tím připravenost sil a prostředků k provedení zásahu. A to připravenost:

- organizační (odpovídající počet hasičů k zásahu a jejich vnitřní organizace – velitel, strojník, hasiči),
- technická (připravenost požární techniky a věcných prostředků – např. dýchací přístroje, lana, detekční přístroje apod. za účelem zásahu)
- odborná (hasiči musí procházet školením a kurzy, kdy prokazují způsobilost pro výkon funkce, kterou v jednotce zastávají – velitel, strojník apod.)

AMDS (Automatický systém odesílání hlasových zpráv - Automatic Message Delivery System)

Systém vyrozumění za pomoci automatického odesílání hlasové zprávy na seznam kontaktů (příjemců). Systém obvolává jednotlivé členy jednotky a předává informace o výjezdu k události formou hlasové zprávy. Ta se generuje automaticky v reálném čase bez zásahu lidského faktoru.

Analýza rizik

Zjišťuje, jakým hrozbám je např. území či objekt (čili to, co analyzujeme) vystaven, jak moc jsou ohroženy hodnoty, které je třeba chránit, jak vysoká je pravděpodobnost, že vzniknou tyto hrozby a jaký dopad by na území/objekt apod. mohly mít.

ARGIS

Hlavní nástroj informační podpory hospodářských opatření pro krizové stavy v oblasti zajišťování věcných zdrojů, který vyvíjí a provozuje Státní správa hmotných rezerv (Informační systém plánování civilních zdrojů - IS Argis). Řízený sběr dat od právnických a podnikajících fyzických osob, které by mohly za krizové situace poskytnout své práce, výrobky a služby.

Jeho hlavním cílem je pomoci orgánům krizového řízení od úrovně obecních úřadů s rozšířenou působností, přes úroveň krajských úřadů až po ministerstva a ostatní ústřední správní úřady při plnění povinností uložených zákonem. ARGIS shromažďuje informace o zdrojích nezbytných dodávek. Na základě vytipování pracovníka krizového řízení na ORP osloví určený pracovník HZS kraje subjekt (právnickou či podnikající fyzickou osobu) s požadovanou prací, službou či výrobky a řeší dále spolu možnost poskytnutí (množství, dostupnost apod.) výše uvedeného za krizových stavů formou dohody.

Asanace

Z veterinárního hlediska se jedná o soubor opatření zahrnující shromažďování (sběr), přepravu (svoz), neškodné odstraňování a další zpracování vedlejších živočišných produktů (těla zvířat nebo jejich části nebo výrobky živočišného původu, které nejsou určeny k lidské spotřebě). Dále ničení nebo odstraňování původců nálezů a jejich přenašečů (dezinfekce, dezinsekce, deratizace, popřípadě i dezodorizace).

Dále je to soubor opatření sloužících k ozdravení životního prostředí, ať už v přírodě nebo ve městě, kde má za cíl zlepšení hygienických podmínek. Ve městě se při asanaci např. provádí rozsáhlé stavební úpravy často zahrnující demolici objektů a následnou novou výstavbu.

Automatizovaný externí defibrilátor (AED)

Je to defibrilátor určený pro širokou veřejnost, který dodá srdci ve stavu komorové fibrilace, či komorové tachykardii řízený výboj sloužící k obnovení normálního srdečního rytmu – tzv. defibrilaci. AED jsou konstruovány tak, aby s nimi mohl poskytnout první pomoc i laik. Po zapnutí přístroje hlas i text v českém jazyce vede osobu, jak správně poskytnout první pomoc do doby, než přijede rychlá záchranná služba nebo jiná odborná pomoc. V první řadě by AED měly mít nezdravotnické složky, které zasahují v krizových situacích: policisté, hasiči, horské služby. Dále je vhodné mít AED na místech se zvýšeným rizikem možného výskytu náhlé zástavy oběhu, což jsou místa s vyšší koncentrací lidí nebo s vyšší fyzickou a psychickou zátěží, odlehlá místa bez možnosti včasného příjezdu ZZS a také je doporučován do ordinací praktickým lékařům.

B:

Bezpečnostní politika státu

Základem bezpečnostní politiky je souhrn klíčových cílů a nástrojů státu, které usilují o zabezpečení státní svrchovanosti a územní celistvosti státu a jeho demokratických základů, činnosti demokratických institucí, ekonomického a sociálního rozvoje státu, ochrany zdraví a života občanů, majetku, kulturních statků, životního prostředí a plnění mezinárodních bezpečnostních závazků. Bezpečnostní politiku státu tvoří zahraniční politika, obranná politika, politika v oblasti vnitřní bezpečnosti, hospodářská politika v oblasti bezpečnosti státu, politika veřejné informovanosti v oblasti bezpečnosti státu.

Bezpečnostní program

Provozovatel, který užívá objekt nebo zařízení s nebezpečnou látkou a je zařazen v rámci prevence závažných havárií krajským úřadem do skupiny A (dle množství, druhu NL a možnosti domino efektu) zpracovává bezpečnostní dokumentaci, mj. i bezpečnostní program. V něm uvede zásady prevence závažné havárie, strukturu a systém řízení bezpečnosti zajišťující ochranu zdraví a životů lidí, hospodářských zvířat, životního prostředí a majetku. Na základě rozhodnutí krajského úřadu zahrne do návrhu bezpečnostního programu preventivní bezpečnostní opatření vztahující se k možnému vzniku domino efektu (řetězové reakce v souvislosti s havárií na tom objektu).

Bezpečnostní rada kraje (BRK)

Bezpečnostní rada kraje je koordinačním orgánem pro přípravu na krizové situace. Předsedou bezpečnostní rady kraje je hejtman kraje, v Praze primátor hlavního města Prahy, který jmenuje členy bezpečnostní rady kraje. Řeší a posuzuje připravenost kraje na krizové situace a jejich řešení, tzn. např. přehled možných zdrojů rizik, finanční zabezpečení připravenosti kraje a složek integrovaného záchranného systému na krizové situace, jejich řešení na území kraje apod.

Bezpečnostní rada obce s rozšířenou působností (BRK ORP)

Bezpečnostní rada ORP je koordinačním orgánem pro přípravu na krizové situace. Předsedou bezpečnostní rady ORP je starosta ORP, který jmenuje další členy (např. zástupce HZS, PČR, ZZS, zástupci městského úřadu – např. odbor školství, dopravy, apod.). Řeší a posuzuje připravenost ORP na krizové situace a jejich řešení, tzn. např. přehled možných zdrojů rizik, finanční zabezpečení připravenosti ORP a složek integrovaného záchranného systému na krizové situace, jejich řešení na území ORP, apod.

Bezpečnostní rada státu (BRS)

Stálý pracovní orgán vlády ČR v oblasti bezpečnostní problematiky. BRS tvoří předseda vlády ČR a další vybraní členové vlády ČR podle rozhodnutí vlády ČR. Základním úkolem BRS je podílet se na tvorbě

spolehlivého bezpečnostního systému státu, zabezpečovat koordinaci a kontrolu opatření k zajištění bezpečnosti ČR a mezinárodních závazků. Stálými pracovními orgány BRS jsou: Výbor pro koordinaci zahraniční bezpečnostní politiky, Výbor pro obranné plánování, Výbor pro civilní nouzové plánování, Výbor pro vnitřní bezpečnost a Výbor pro zpravodajskou činnost. Pracovním orgánem BRS pro řešení krizových situací je Ústřední krizový štáb.

Bezpečnostní strategie ČR

Základní koncepční dokument vlády ČR, který specifikuje na základě bezpečnostních hrozeb a z nich plynoucích rizik bezpečnostní zájmy ČR a stanovuje místo a úlohu správních úřadů, orgánů územní samosprávy, ozbrojených sil, ozbrojených bezpečnostních sborů, záchranných sborů, havarijních, záchranných aj. služeb ČR při naplňování její bezpečnostní politiky. Bezpečnostní strategie ČR stanovuje také vojenskopolitické ambice ČR.

Bezpečnostní systém státu

Institucionální nástroj pro tvorbu a realizaci bezpečnostní politiky. Jedná se o propojení roviny politické, vojenské, vnitřní bezpečnosti a ochrany obyvatel, hospodářské, finanční, legislativní, právní a sociální. Základ tohoto systému je především v legislativním vyjádření působnosti a vzájemných vazeb jednotlivých složek (moci zákonodárné, výkonné a soudní, územní samosprávy, právnických a fyzických osob) a jejich vazeb mimo bezpečnostní systém a ve stanovení jejich povinností. Za zajišťování bezpečnosti státu a za řízení a funkčnost celého bezpečnostního systému ČR je odpovědná vláda jako vrcholný orgán výkonné moci. Dalšími prvky jsou např. prezident ČR, parlament, Bezpečnostní rada státu s svými pracovními orgány, ústřední správní úřady, krajské a obecní úřady, ozbrojené síly, záchranné sbory a služby apod.

Bezpečnostní zpráva (PZH)

Provozovatel, který užívá objekt nebo zařízení s nebezpečnou látkou a je zařazen krajským úřadem do skupiny B (dle množství, druhu NL a možnosti domino efektu) zpracovává bezpečnostní dokumentaci, mj. i bezpečnostní zprávu. Ta obsahuje základní informace o objektu nebo zařízení - popisnou, informační a datovou část, jejichž součástí je např. informace o systému řízení u provozovatele s ohledem na prevenci závažné havárie, informace o složkách životního prostředí v lokalitě objektu nebo zařízení, technický popis objektu nebo zařízení, postup a výsledky identifikace zdrojů rizika (nebezpečí), analýz a hodnocení rizik a metody prevence, opatření pro ochranu a zásah k omezení dopadů závažné havárie.

Bioterorismus

Úmyslné, politickými pohnutkami motivované, zneužití nebo pohrůžka zneužití biologického prostředku s cílem usmrtit nebo vyvolat onemocnění lidí nebo zvířat, případně způsobit jiné hospodářské ztráty. Může mít souvislost vojenskou, politickou, náboženskou, nebo mít povahu prostého trestného činu.

C:

Celostátní Radiační monitorovací síť (RMS)

Jedná se o soustavu stacionárních měřicích míst mobilních skupin a systém prostředků odborně, technicky a personálně vybavených a organizačně propojených pro potřeby monitorování radiační situace na našem území. Řízením činnosti sítě je pověřen Státní úřad pro jadernou bezpečnost (SÚJB).

Civilní nouzové plánování (CNP)

Jedná se o plánování opatření k zajištění ochrany obyvatelstva a ekonomiky, ochrany kritické infrastruktury včetně zabezpečení opatření pro případ radiační havárie, preventivních opatření proti použití zbraní hromadného ničení včetně řešení odstraňování následků jejich použití a sladění požadavků na civilní zdroje, které jsou nezbytné pro zajištění bezpečnosti České republiky.

V rámci NATO je civilní nouzové plánování chápáno jako část systému obranného plánování NATO zaměřená na zajišťování civilních zdrojů a ochranu obyvatelstva. Na národní úrovni je doplněno podle specifických místních podmínek.

Proces plánování, který vychází ze systému plánování NATO a je zaměřen zejména na zajišťování civilních zdrojů pro řešení všech krizových situací a ochranu obyvatelstva. Na národní úrovni je podle specifických podmínek (neexistence systému krizového řízení apod.) využíván i pro plánování dalších oblastí – ochranu ekonomiky, zajištění funkčnosti veřejné správy, vnitřní bezpečnost a veřejný pořádek apod.

Civilní obrana

Základním pramenem mezinárodního humanitárního práva jsou tzv. Ženevské úmluvy o ochraně obětí ozbrojených konfliktů a Dodatkové protokoly k těmto úmluvám. Dodatkový protokol I (čl.61) definuje pojem Civilní obrana jako plnění některých nebo všech níže uvedených humanitárních úkolů, jejichž cílem je chránit civilní obyvatelstvo před nebezpečím, pomoci mu odstranit bezprostřední účinky nepřátelských akcí nebo pohrom a také vytvořit nezbytné podmínky pro jeho přežití. Jedná se o tyto úkoly: hlásné služby, evakuace, organizování a poskytování úkrytů, zatemňování, záchranné práce, zdravotnické služby včetně první pomoci a také náboženská pomoc, boj s požáry, zjišťování a označování nebezpečných oblastí, dekontaminace a podobná ochranná opatření, poskytování nouzového ubytování a zásobování, okamžitá pomoc při obnově a udržování pořádku v postižených oblastech, okamžitá oprava nezbytných veřejných zařízení, bezodkladné pohřební služby, pomoc při ochraně předmětů nezbytných k přežití, doplňující činnost nezbytná ke splnění výše uvedených úkolů, včetně plánování a organizování, ale neomezující se pouze na tuto činnost.

Civilní ochrana

Je to souhrn činností a postupů věcně příslušných orgánů a dalších zainteresovaných orgánů, organizací, složek a obyvatelstva, prováděných s cílem minimalizace negativních dopadů možných mimořádných událostí a krizových situací na zdraví a životy lidí a jejich životní podmínky.

Číslo tísňového volání

V České republice je pro tísňové volání (pro nahlášení událostí ohrožující zdraví, život, majetek nebo bezpečnost či veřejný pořádek) vyhrazeno několik čísel:

- 150 Hasičský záchranný sbor ČR
- 155 Zdravotnická záchranná služba
- 158 Policie ČR
- 156 Městská (obecní) policie
- 112 Jednotné evropské číslo tísňového volání

Po celé České republice funguje jednotné číslo **1210 na Horskou službu**. Na rozdíl od linky 112 a podobných není volání bezplatné, i když je služba zřízena v mobilních a pevných sítích všech českých operátorů jako přístup na tísňové linky.

D:

Dekontaminace

Hlavním cílem dekontaminace je odstranit z kontaminovaných povrchů a materiálů nebezpečné látky pod hodnoty přípustných norem a v případech, kdy je to možné, je pak úkolem tyto látky zničit, rozložit nebo jinak převést na neškodné produkty. Základní otázkou je určení případů, kdy je třeba k dekontaminaci přistoupit a kdy nikoliv. Může být **mechanická** (vyklepávání, vytřepávání, kartáčování, mechanické otírání, izolace celé kontaminované povrchové vrstvy, překrytí kontaminovaného povrchu izolačním materiálem), **fyzikální** (odpařování, smývání vhodnými směsmi, vodou či rozpouštědly, sorpce na

sorbentech), **chemická** (chemická reakce kontaminantů s vhodným činidlem - rozklad látky, přeměna na méně toxické produkty, popř. přeměna na formu, jejíž odstranění z povrchu nebo materiálu je snadnější).

Nejúčinnější jsou ty způsoby dekontaminace, které představují kombinaci všech výše uvedených metod (např. speciální očista tlakovou parou s přídatkem chemikálií).

Dekontaminační místo

Místo speciální očisty je zařízení, ve kterém je prováděna hygienická očista osob a speciální očista dopravních prostředků (dopravní techniky) po opuštění zamořeného prostoru.

Detekční rámy

Jedná se o součást stanoviště dekontaminace osob nebo techniky u HZS. Je určen pro rychlou kontrolu radioaktivní kontaminace osob a techniky při radiální havárii. Soupravu detekčního rámu lze využít pro kontrolu kontaminace osob a po přestavbě ke kontrole kontaminace techniky. Detekčním rámem pozitivně indikované osoby nebo technika (tzn. že jsou osoby či technika jsou kontaminovány) budou následně podrobovány dekontaminaci.

Dobrovolná pomoc

Činnost fyzických osob, které se na základě výzvy oprávněného orgánu krizového řízení nebo z vlastní iniciativy podílejí na řešení krizových situací.

Dodavatel nezbytné dodávky

Fyzická osoba s trvalým pobytem nebo právnická osoba se sídlem na území ČR a organizační složka právnické osoby se sídlem v zahraničí podnikající na území ČR, která má jako předmět své činnosti nebo podnikání zapsanou činnost umožňující dodat předmět nezbytné dodávky nebo která je schopna dodat předmět nezbytné dodávky (tj. strava, ošacení, těžké stroje apod.) v režimu hospodářských opatření pro krizové stavy.

Dohoda o poskytnutí pomoci

Písemné dohody o poskytnutí plánované pomoci na vyžádání, o poskytnutí osobní a věcné pomoci, o spolupráci, o součinnosti složek IZS, které uzavírá generální ředitelství HZS ČR nebo HZS kraje s právnickými a fyzickými osobami, složkami IZS a jinými organizacemi, pro předem sjednaný způsob a rozsah pomoci či spolupráce. Může se jednat například o pomoc při provádění záchranných a likvidačních prací (osobní nebo věcnou), spolupráci při výcviku a cvičení, při poskytování informací nebo o spolupráci v oblasti výzkumu a vzdělávání.

Domino efekt

Jedná se o sérii souvisejících událostí nebo řetězovou reakci. Možnost zhoršení dopadů havárie z důvodu vzájemné blízkosti objektů či zařízení. Domino efekt může způsobit, že i malá havárie může mít globální následek. Např. při požáru skladu s tlakovými lahvemi dojde k následným výbuchům a ohrožení okolí, potřeba evakuace širšího okolí, únik zplodin, znečištění životního prostředí atd.

Dozimetrická kontrola

Monitorování osob a techniky (měření obdržené dávky záření) na výstupech z kontaminovaného prostoru a na předurčeném dekontaminačním místě. Dozimetrickou kontrolu provádí opěrné body jednotlivých HZS krajů a síly a prostředky AČR, které rozvinují pracoviště v plánovaných a předem zrekognoskovaných prostorech v blízkosti dekontaminačních míst na hlavních evakuačních trasách ze zóny havarijního plánování/z kontaminovaného prostoru.

E:

Elektronická požární signalizace (EPS)

Jedná se o požárně bezpečnostní zařízení, které zajišťuje pomocí hlásičů včasnou signalizaci požáru. Signály z hlásičů požáru jsou přijímány ústřednou EPS. U ústředny je zajištěna stálá obsluha, která v případě požáru přivolá jednotku požární ochrany. Pokud není zajištěna stálá obsluha, je jednotka PO přivolána pomocí zařízení dálkového přenosu.

Elektronická siréna

Je to technické zařízení, které je schopno vydávat varovný signál a informaci. Jedná se o jeden typ koncového prvku varování (další je rotační siréna a místní informační systém).

Elektronické sirény jsou vybaveny záložním napájením, fungují i při výpadku elektrické energie. Jsou provozuschopné minimálně po dobu 72 hodin za podmínky vyslání 4 signálů po 140 sekundách za 24 hodin a zároveň vyslání 10 verbálních informací po 20 sekundách za 24 hodin, nebo celkem 200 sekund verbálních informací, nebo jedné tísňové informace v trvání 5 minut.

Epidemie (epidemický výskyt)

Představuje větší nahromadění výskytů onemocnění v časových a místních souvislostech. Epidemie extrémně velkého rozsahu zahrnující většinu světa se nazývá pandemie.

Epifytie

Hromadné nákazy polních kultur.

Epizootie

Je to nakažlivé onemocnění zvířat postihující velký počet zvířat na velkém území v určitém časovém období.

Evakuace

Patří mezi nejdůležitější opatření ochrany obyvatelstva v rámci tzv. „kolektivní ochrany“. Evakuací se zabezpečuje v první řadě přemístění osob a ve druhé řadě přemístění zvířat, předmětů kulturní hodnoty, technického zařízení, případně strojů a materiálu k zachování nutné výroby a nebezpečných látek. Provádí se z míst ohrožených mimořádnou událostí do míst pro evakuované obyvatelstvo náhradního (i provizorní) ubytování a stravování, pro zvířata vhodného (provizorní) ustájení, pro věci dočasného uskladnění.

Evakuační středisko

Zařízení (zpravidla mimo evakuační zónu), kde jsou evakuované osoby shromažďovány a informovány. Evakuační středisko je výchozím bodem přemístění pro evakuované osoby bez možnosti vlastní přepravy, ze kterého jsou po zaevidování a rozdělení směřovány k nástupním prostorám hromadné přepravy a následně přepravovány do přijímacích středisek obcí v rámci přijímových území.

Evakuační trasa

Pozemní komunikace vyhrazená pro evakuaci obyvatelstva jednosměrným provozem ven z evakuační zóny.

Evakuační zavazadlo

Připravuje se pro případ opuštění bytu v důsledku vzniku mimořádné události nebo nařízené evakuace. Je to běžné cestovní zavazadlo, např. batoh (nejvhodnější – obě ruce volné), cestovní taška (nejméně vhodná) nebo kufr (např. na kolečkách – dobrá skladnost, snadná manipulace). Doporučená hmotnost je do 25 kg u dospělých a do 10 kg u dětí.

Obsahuje základní trvanlivé potraviny, nejlépe v konzervách, dobře zabalený chléb, pitná voda, jídelní miska, příbor, polní láhev, otvírák na konzervy, zavírací nůž, šití, zavírací špendlíky apod., léky, léčiva a zdravotní pomůcky, toaletní a hygienické potřeby, osobní doklady, peníze + platební karty, pojistné smlouvy a jiná cenná dokumentace, náhradní spodní prádlo, oděv a obuv, pláštěnka, mobilní telefon s nabíječkou, FM rádio - pokud není součástí mobilního telefonu s nabíječkou nebo bateriemi, svítilna s náhradními bateriemi, spací pytel nebo přikrývka, karimatka, kniha, hračky pro děti, drobné společenské hry.

Evakuační zóna

Jedná se o vymezené území, ze kterého je nutné provést evakuaci obyvatelstva. Je dána vyhodnocením působení rizik na příslušném teritoriu, před kterým může být obyvatelstvo chráněno evakuací.

Evropská kritická infrastruktura

Kritická infrastruktura nacházející se v členských státech, jejíž narušení nebo zničení by mělo závažný dopad pro nejméně dva členské státy.

Extrémní klimatické jevy

Lze je popsat jako okamžiky, kdy panuje počasí vyskytující se jen velmi zřídka, které se výrazně liší od běžného normálu. Mezi takové mimořádné jevy patří například bouřky, silný vítr, vichřice až orkány, krupobití nebo sněhové vánice. Jsou to jevy převážně poměrně dramatické, nápadné a nebezpečné. Patří k nim ale i nebývale vysoké teploty, které se vymykají normálu daného klimatického pásma, stejně jako na druhé straně teploty hluboko pod bodem mrazu.

Extrémní sucho

Forma přírodní katastrofy, která se projevuje nedostatkem srážkové vody, podzemní vody nebo jejich kombinací. Důsledkem toho dochází k odumírání rostlinstva v zasažené oblasti a k následnému vymírání živočichů, či ke zhroucení celého ekosystému. Příčiny vzniku mohou být dvojího charakteru – přirozené (procesy v atmosféře) nebo vyvolané činností člověka (vysoušení jezer, skleníkový efekt).

G:

Geografický informační systém (GIS)

Na počítačích založený informační systém pro získávání, ukládání, analýzu a vizualizaci dat, která mají prostorový vztah k povrchu Země.

Geneticky modifikovaný organismus

Jedná se o organismus, jehož dědičný materiál (DNA) byl změněn genetickou modifikací. Zásahy do genetického materiálu organismů se dělí na několik způsobů.

H:

Hasičský záchranný sbor ČR (HZS ČR)

Hasičský záchranný sbor ČR je základní složkou integrovaného záchranného systému (IZS). Základním posláním HZS ČR je chránit životy, zdraví obyvatel a majetek před požáry a poskytovat účinnou pomoc při mimořádných událostech, ať již se jedná o živelní pohromy, průmyslové havárie či teroristické útoky. HZS ČR tvoří generální ředitelství HZS ČR, které je organizační součástí Ministerstva vnitra, 14 hasičských záchranných sborů krajů, Střední odborná škola požární ochrany a Vyšší odborná škola požární ochrany ve Frýdku-Místku a Záchranný útvar HZS ČR (dislokace Hlučín, Jihlava a Zbiroh). Součástí Generálního ředitelství HZS ČR jsou také vzdělávací, technická a účelová zařízení: Školní a výcvikové zařízení HZS ČR, Institut ochrany obyvatelstva Lázně Bohdaneč, Technický ústav požární ochrany Praha a Skladovací a opravárenské zařízení HZS ČR.

Hasičský záchranný sbor podniku

Druh jednotky požární ochrany. Zřizuje ji právnická osoba nebo podnikající fyzická osoba, kterou určí hasičský záchranný sbor kraje. Je složena ze zaměstnanců právnické osoby nebo podnikající fyzické osoby, kteří vykonávají činnost v této jednotce jako své zaměstnání.

Havarijní plán kraje

Slouží jako základní dokument při řešení mimořádných událostí většího rozsahu, které vyžadují vyhlášení třetího nebo zvláštního stupně poplachu IZS (např. úniky nebezpečných látek většího rozsahu, hromadné dopravní nehody, epidemie, přírodní kalamity, ale i povodně, atd.).

Havarijní připravenost

Schopnost rozpoznat vznik radiální mimořádné situace a při jejím vzniku plnit opatření stanovená havarijními plány.

Hlásná povodňová služba

Hlásná povodňová služba zabezpečuje informace povodňovým orgánům pro varování obyvatelstva v místě očekávané povodně a v místech ležících níže na vodním toku, informuje povodňové orgány a účastníky ochrany před povodněmi o vývoji povodňové situace a předává zprávy a hlášení potřebná k jejímu vyhodnocování a k řízení opatření na ochranu před povodněmi.

Hlásnou povodňovou službu organizují povodňové orgány obcí a povodňové orgány pro správní obvody obcí s rozšířenou působností a podílejí se na ní ostatní účastníci ochrany před povodněmi. K zabezpečení hlásné povodňové služby organizují povodňové orgány obcí v případě potřeby hlídkovou službu.

Hlídková služba

K zabezpečení hlásné povodňové služby organizují povodňové orgány obcí v případě potřeby hlídkovou službu.

Hmotné rezervy

Vybrané základní suroviny, materiály, polotovary a výrobky určené pro zajištění obranyschopnosti a obrany státu, pro odstraňování následků krizových situací a pro ochranu životně důležitých hospodářských zájmů státu.

Hospodářská opatření pro krizové stavy (HOPKS)

Organizační, materiální nebo finanční opatření přijímaná správním úřadem v krizových stavech pro zabezpečení nezbytné dodávky výrobků, prací a služeb, bez kterých nelze zajistit překonání krizových

stavů. Zahrnují systém nouzového hospodářství, systém hospodářské mobilizace, použití státních hmotných rezerv, výstavbu a údržbu infrastruktury a regulačních opatření.

Humanitární pomoc

Humanitární pomoc je poskytována bezplatně orgány státní správy a orgány územních samosprávných celků, právníky osobami, podnikajícími fyzickými osobami, nestátními organizacemi, neziskovými organizacemi a sdruženími občanů, skupinami osob a jednotlivci na základě výzev nebo z vlastní iniciativy formou nabídek k uspokojování základních životních potřeb obyvatelstva a k obnově území postižených mimořádnou událostí (krizovou situací) formou věcných nebo finančních prostředků, služeb nebo speciálních prací.

I:

Improvizovaný úkryt

Improvizovaný úkryt je předem vybraný optimálně vyhovující prostor ve vhodných částech bytů, obytných domů, provozních a výrobních objektů, který bude upravován fyzickými a právníky osobami pro jejich ochranu a pro ochranu jejich zaměstnanců před účinky mimořádných událostí s využitím vlastních materiálních a finančních zdrojů.

Improvizované ukrytí

Po té, co zazní varovný signál „všeobecná výstraha“ je třeba hledat úkryt. Volit úkryt je třeba na základě druhu ohrožení.

Podrobněji na <http://www.firebrno.cz/vase-cesty-k-bezpeci/improvizovane-ukryti-kde-a-jak-se-ukryt-v-pripade-nebezpeci>

Individuální ochrana

Souhrn opatření, jejichž cílem je zabránit v nejvyšší možné míře škodlivým účinkům radioaktivních a otravných látek, nebezpečných škodlivin a bakteriologických (biologických) prostředků na nejdůležitější části lidského organismu (dýchací cesty, povrch těla, obličej). Individuální ochrana se realizuje typizovanými prostředky individuální ochrany, prostředky improvizované ochrany a jejich kombinací.

Informování obyvatelstva

Lze chápat jako kontinuální proces se třemi fázemi:

- přípravná (preventivní) fáze – seznamování obyvatelstva s možnými zdroji nebezpečí v místě, způsoby varování a ochranou proti nim,
- akutní fáze – provádí se tísňové informování o reálné hrozbě nebo vzniku MU
- fáze obnovy – při odstraňování následků MU a navození normálního stavu.

Integrovaný záchranný systém IZS

Je to koordinovaný postup jeho složek při přípravě na mimořádné události a při provádění záchranných a likvidačních prací (základní složky IZS: HZS, jednotky požární ochrany zařazené do plošného pokrytí kraje jednotkami požární ochrany, poskytovatelé zdravotnické záchranné služby, PČR, ostatní složky IZS např.: obecní/městské policie, vyčleněné síly a prostředky ozbrojených sil, orgány ochrany veřejného zdraví, neziskové organizace, Horská služba ČR, apod.). Nejedná se o instituci, úřad, sdružení ani právníkou osobu. Nemá žádné sídlo, razítka, rozpočty a nemá žádné stálé funkcionáře ani orgány.

J:

Jaderná bezpečnost

Stav a schopnost jaderného zařízení a osob obsluhujících jaderné zařízení zabránit nekontrolovatelnému rozvoji štěpné reakce nebo nedovolenému úniku radioaktivních látek nebo ionizujícího záření do životního prostředí a omezovat následky nehod.

Jaderné zařízení

- stavby a provozní celky, jejichž součástí je jaderný reaktor využívající štěpnou řetězovou reakci
- zařízení pro výrobu, zpracování, skladování a ukládání jaderných materiálů, kromě úpraven uranové rudy a skladů uranového koncentráту,
- úložiště radioaktivních odpadů, s výjimkou úložišť obsahujících výlučně přírodní radionuklidy
- zařízení pro skladování radioaktivních odpadů, jejichž aktivita přesahuje hodnoty stanovené prováděcím právním předpisem.

Jednotka požární ochrany

Jednotkou požární ochrany se rozumí organizovaný systém tvořený odborně vyškolenými osobami (hasiči), požární technikou (automobily) a věcnými prostředky požární ochrany (výbava automobilů, agregáty, dýchací přístroje, apod.).

Jednotka sboru dobrovolných hasičů obce

Obec zřizuje a spravuje jednotku sboru dobrovolných hasičů obce. Ta je složena z fyzických osob, které nevykonávají činnost v této jednotce požární ochrany jako své zaměstnání. Provádí hašení požárů a záchranné práce při živelních pohromách a jiných mimořádných událostech a plní ve svém územním obvodu další úkoly podle zvláštního právního předpisu.

Jednotka sboru dobrovolných hasičů podniku

Druh jednotky požární ochrany, která je složena ze zaměstnanců právnické osoby nebo podnikající fyzické osoby, kteří nevykonávají činnost v této jednotce požární ochrany jako své zaměstnání.

Jodová profylaxe

Jednou z látek unikajících při radiační havárii je radioaktivní jód, který má tendenci shromažďovat se ve štítné žláze člověka. Aby se předešlo tomuto hromadění a následnému poškození zdraví, užívají se tablety jodidu draselného (KI), který nasatí štítnou žlázu a nepustí další množství jódu radioaktivního. Jódová profylaxe spočívá v požití preparátů obsahujících neradioaktivní jód (KI), který blokuje absorpci radioaktivního jódu štítnou žlázou.

Jednotné evropské číslo tísňového volání

Číslo 112 se doporučuje volat vždy při závažnějších mimořádných událostech, je-li potřeba pomoc více složek. Linku provozuje Hasičský záchranný sbor ČR. Technologie linky umožňuje identifikovat místo, kde se volající nachází, a jeho číslo. Volajícího lze identifikovat dokonce i v případě, že volal z mobilního telefonu bez SIM karty. Na toto číslo lze volat i přes zamknutou klávesnici mobilního telefonu. Linku 112 mohou využít osoby nehovořící česky - díky jazykové vybavenosti operátorů.

K:

Kadáver

Tělo uhynulého, nedonošeného, mrtvě narozeného nebo utraceného zvířete.

Kafilérie

Jedná se o asanační podnik, ve kterém se neškodně odstraňují odpady živočišného původu jako např. zkažené maso, uhynulá zvířata a především pro lidskou výživu nevyužívané části zvířat porážených na jatkách.

Kolektivní ochrana

Soubor organizačních a materiálních opatření, jejichž cílem je chránit skupiny osob před následky mimořádných událostí a krizových situací. Zajišťuje se zejména evakuaci z ohrožených nebo zasažených oblastí, případně ukrytím v improvizovaných nebo ve stálých úkrytech.

Koncový prvek varování

Jsou to technická zařízení schopná vydávat varovný signál (rotační sirény), některá i varovnou informaci (elektronické sirény, místní informační systém).

Kontejner automobilový nouzového přežití (KANP)

Kontejner nouzového přežití je určen k rychlé, účinné a neodkladné pomoci větší skupině obyvatelstva, při zásahu v případě mimořádné události (např. zásah při velkých dopravních silničních, železničních pohromách), jejíž vznik lze obtížně časově i prostorově předvídat. Lze jej také využít, při složitých, rozsáhlých nebo dlouhodobých zásazích složek IZS jako specializované místo pro řízení zásahu, pro odpočinek a občerstvení zasahujících příslušníků (týlová základna). Je určen pro 25 až 50 osob.

KOPIS

Krajské operační a informační středisko hasičského záchranného sboru kraje, které odpovídá:

- za příjem tísňových volání na Evropské tísňové číslo 112 a národní tísňové číslo 150,
- vyhodnocení zpráv o požárech a jiných mimořádných událostech,
- vysílání stanovených sil a prostředků jednotek požární ochrany a jednotek IZS, právnických a fyzických osob ve prospěch záchranných a likvidačních prací,
- varování a vyrozumění obyvatelstva,
- plnění dalších úkolů stanovených legislativními a ostatními předpisy.

Kritická infrastruktura

Kritickou infrastrukturou se rozumí výrobní a nevýrobní systémy a služby, jejichž nefunkčnost by měla závažný dopad na bezpečnost státu, ekonomiku, veřejnou správu a zabezpečení základních životních potřeb obyvatelstva (např. vodovodní systém a potravinářství, bankovníctví a finančníctví, elektroenergetika, dopravní služby, dodávky plynu, ropy a pohonných hmot, informační a komunikační služby, záchranné, zdravotnické a distribuční služby)

Krizová opatření

V případech, kdy nelze běžnou činností složek IZS, orgánů veřejné správy a právnických a podnikajících fyzických osob reagovat na vzniklou MU nebo zajistit odstranění následků MU, se používají tzv. krizová opatření. Krizová opatření lze vyhlásit pouze při krizovém stavu a na nezbytně nutnou dobu a v nezbytně

nutném rozsahu. K jejich realizaci lze omezit některá práva a svobody a uložit konkrétní povinnosti (např. pracovní povinnost, poskytnutí věcného prostředku, evakuace, zákaz vstupu, přednostní zásobování apod.)

Krizová situace

Mimořádná událost, v jejímž důsledku se vyhláší stav nebezpečí, nouzový stav, stav ohrožení státu nebo válečný stav. Jsou při ní ohroženy důležité hodnoty, zájmy či statky státu a jeho občanů a hrozící nebezpečí nelze odvrátit a způsobené škody odstranit běžnou činností orgánů veřejné moci, ozbrojených sil a ozbrojených bezpečnostních sborů, záchranných sborů, havarijních a jiných služeb a právnických a fyzických osob.

Krizový plán

Krizový plán je základním plánovacím dokumentem obsahujícím souhrn krizových opatření a postupů k řešení krizových situací. Jeho účelem je vytvořit podmínky pro zajištění připravenosti na krizové situace a jejich řešení pro orgány krizového řízení a další dotčené subjekty.

Krizové plánování

Ucelený soubor postupů, metod a opatření, které věcně příslušné orgány a určené subjekty (HZS, PČR, samospráva aj.) užívají při předcházení, přípravě a odezvě na činnosti v krizových situacích.

Krizové řízení

Jedná se o ucelený systém nástrojů, postupů, práv a povinností, jež umožňují efektivním způsobem zvládnout krizovou situaci. Krizové řízení představuje v systému ochrany obyvatelstva jeden ze stěžejních pilířů.

Krizové řízení je souhrn řídicích činností orgánů krizového řízení zaměřených na mapování a vyhodnocení bezpečnostních rizik a plánování, organizování, realizaci a kontrolu činností prováděných v souvislosti s přípravou na krizové situace a jejich řešením, nebo ochranou kritické infrastruktury.

Zahrnuje na základě vyhodnocení způsobů řešení rizik a potřeby sil a prostředků

- plánování postupů při likvidaci krizové situace a ochraně prvků kritické infrastruktury, nebo prvků evropské kritické infrastruktury
- realizaci likvidace krizových situací, ochrany a záchrany lidských životů, zdraví a majetku a fungování základních podmínek pro život

Krizový stav

Stav, který vyhláší hejtman kraje nebo primátor hl. m. Prahy (stav nebezpečí), vláda ČR, popř. předseda vlády ČR (nouzový stav) nebo Parlament ČR (stav ohrožení státu a válečný stav) v případě hrozby nebo vzniku krizové situace a v přímé závislosti na jejím charakteru a rozsahu.

Krizový štáb

Účelem krizového štábu je řešení krizových situací a zmírnění jejich následků, koordinace záchranných a likvidačních prací v souvislosti s řešením mimořádné události, použití při taktických a prověřovacích cvičení organizovaných k ověření činností řešení krizových situací a koordinace záchranných a likvidačních prací.

Jeho úkolem je projednávat možnosti řešení krizové situace a navrhnout opatření zřizovateli (starostovi, starostovi ORP, hejtmanovi), a to zejména na základě podkladů jeho členů.

Krizový štáb kraje

Krizový štáb kraje je pracovním orgánem hetmana kraje pro řešení krizových situací. Členy krizového štábu kraje jsou členové bezpečnostní rady kraje, členové příslušné stálé pracovní skupiny, tj. tajemník krizového štábu, pracovníci krajského úřadu, zástupci základních složek integrovaného záchranného systému a odborníci s ohledem na druh řešené mimořádné události nebo krizové situace.

Krizový štáb ministerstev a jiných správních úřadů

Ministerstva a jiné správní úřady zřizují krizový štáb jako svůj pracovní orgán k řešení krizových situací. Jeho složení a úkoly určí ministr nebo vedoucí správního úřadu.

Krizový štáb obce

Krizový štáb obce je pracovním orgánem je starosty obce pro řešení krizových situací. Ten za účelem přípravy na krizové situace a jejich řešení krizový štáb obce jako svůj pracovní orgán zřídit může, nikoli musí. Složení štábu si určí dle uvážení starosta tak, aby jeho členové byli jeho platnými pomocníky při zvládnutí krizové situace.

Krizový štáb obce s rozšířenou působností (KŠ ORP)

Krizový štáb obce s rozšířenou působností je pracovním orgánem starosty obce s rozšířenou působností pro řešení krizových situací. Členy krizového štábu obce s rozšířenou působností jsou členové bezpečnostní rady ORP, členové příslušné stálé pracovní skupiny, tj. tajemník krizového štábu, pracovníci obecního úřadu obce s rozšířenou působností, zástupci základních složek integrovaného záchranného systému a odborníci s ohledem na druh řešené mimořádné události nebo krizové situace.

Krizový zákon

Stanoví působnost a pravomoc státních orgánů a orgánů územních samosprávných celků a práva a povinnosti právnických a fyzických osob při přípravě na krizové situace a při jejich řešení a při ochraně kritické infrastruktury a odpovědnost za porušení těchto povinností. Řeší pouze krizové situace, které nesouvisí se zajišťováním obrany České republiky před vnějším napadením.

Tento zákon zpracovává příslušné předpisy Evropské unie a upravuje určování a ochranu evropské kritické infrastruktury.

Kybernetický terorismus, kyberterorismus

Jedná se o teroristické aktivity, jejichž cílem útoku, použitým prostředkem nebo přenašečem je tzv. „kyberprostor“, neboli jde o teroristické aktivity zaměřené proti a prováděné prostřednictvím počítačové sítě a touto sítí řízených systémů („informační elektronické síťové struktury“).

L:

Likvidační práce

Činnosti k odstranění následků způsobených mimořádnou událostí, přičemž následky se rozumí účinky (dopady) a rizika působící na osoby, zvířata, věci a životní prostředí. Jsou to činnosti, které je nutné vykonat bez zbytečného odkladu tak, aby složky IZS mohly opustit místo zásahu a ukončit zásah nebo předat místo zásahu k dalšímu užívání, případně k provedení obnovovacích prací.

M:

Materiální základna humanitární pomoci (MZHP)

Pro některé typy mimořádných událostí, jejichž vznik, rozsah a následky nelze z hlediska prostoru a času předvídat (např. hromadné dopravní nehody, povodně, přívalové srážky, teroristické útoky apod.) jsou v působnosti HZS ČR připravena opatření k nouzovému přežití obyvatelstva. MZHP je opatření na centrální úrovni pro zabezpečení základních životních potřeb (ubytování, ošacení, stravování, osobní hygiena, zdravotní a psychosociální pomoc) postiženému (evakuovanému) obyvatelstvu v případě vzniku mimořádné události, a to na nezbytně nutnou dobu. Její vybudování vyžadují orgány krizového řízení kraje či obce prostřednictvím KOPIS. O vybudování rozhoduje generální ředitel HZS ČR nebo řídicí důstojník GŘ HZS ČR.

Měřicí místo

Radiační situace na území ČR je zjišťována především pomocí Radiační monitorovací sítě. Monitorovací síť tvoří stálé složky monitorovací sítě, které pracují nepřetržitě za obvyklé radiační situace a za radiační mimořádné situace, a pohotovostní složky monitorovací sítě, které se aktivují při podezření na vznik nebo při vzniku radiační mimořádné situace. A právě ty stálé složky monitorovací sítě jsou tvořeny měřicími místy (např. měřicí místa kontaminace potravin, vody, měřicí místa na hraničních přechodech, měřicí místa kontaminace ovzduší apod.)

Migrace

Migrace je prostorové přemísťování osob přes libovolné hranice (zpravidla administrativní), spojené se změnou místa bydliště na dobu kratší či delší, příp. „na trvalo“. V dnešní době čelíme migraci z důvodů ekonomických (např. za prací), sociálních (stěhování se za rodinou, přáteli), politických (z důvodu náboženské, politické či rasové perzekuce nebo v důsledku válečného konfliktu) a environmentální (při přírodních katastrofách či změně klimatu). Podle směru migrace rozeznáváme emigraci (vystěhování) a imigraci (přistěhování).

Mimořádná událost

Jedná se o škodlivé působení sil a jevů vyvolaných činností člověka, přírodními vlivy, a také havárie, které ohrožují život, zdraví, majetek nebo životní prostředí a vyžadují provedení záchranných a likvidačních prací.

Příklady na [Mimořádné události](#)

Místo shromáždění

Jedná se o místo soustředění evakuovaných osob uvnitř nebo vně evakuační zóny, odkud je zajištěno přemístění evakuovaných osob bez možnosti vlastní přepravy mimo evakuační zónu do evakuačních středisek. Ve vhodných případech může být místo shromažďování totožné s evakuačním střediskem.

Místní informační systém

Je to technické zařízení, které je schopno vydávat varovný signál a informaci. Jedná se o jeden typ koncového prvku varování (další je rotační siréna a elektronická siréna).

V některých obcích jsou do systému varování a informování zapojeny místní rozhlas, nazývané místní informační systém. Ty musí splňovat stejné požadavky jako elektronická siréna, tzn. zajištění provozuschopnosti minimálně po dobu 72 hodin za podmínky vyslání 4 signálů po 140 sekundách za 24 hodin a zároveň vyslání 10 verbálních informací po 20 sekundách za 24 hodin, nebo celkem 200 sekund verbálních informací, nebo jedné tísňové informace v trvání 5 minut.

Mobilizační dodávka

Jedná se o nezbytnou dodávku (dodávka výrobků, prací a služeb, bez které nelze zajistit překonání krizových stavů např. strava, ošacení, těžké stroje, písek) pro podporu ozbrojených sil a ozbrojených bezpečnostních sborů, uskutečňovaná po vyhlášení stavu ohrožení státu a válečného stavu.

Mobilizační rezervy

Vybrané základní suroviny, materiály, polotovary, výrobky, stroje a jiné majetkové hodnoty, určené pro zajišťování mobilizačních dodávek (pro podporu ozbrojených sil a ozbrojených bezpečnostních sborů po vyhlášení stavu ohrožení státu a válečného stavu).

N:

Náhradní ubytování

Jedná se o dočasné ubytování obyvatel postižených mimořádnou událostí nebo krizovou situací a to v objektech, které jsou pro ubytování osob určené a běžně používané (např. ubytovny, hotely, internáty apod.)

Nákazová komise

Jedná se o určenou skupinu zaměstnanců veřejné správy k plnění úkolů souvisejících s ochranou proti nálezům a jiným hromadným onemocněním zvířat. Zřizuje ji ředitel krajské veterinární správy nebo Městské veterinární správy v Praze a je jeho poradním orgánem.

Následná ochranná opatření

Při radiační mimořádné situaci je nutné přijmout opatření na ochranu zdraví osob. Z hlediska naléhavosti zavedení opatření se ochranná opatření dělí na neodkladná a následná. Následná ochranná opatření sledují především regulaci vnějšího ozáření obyvatel z kontaminovaného terénu a vnitřního ozáření při konzumaci potravin a vody obsahující radioaktivní látky. Patří sem i regulace používání krmiv, aby se zabránilo přechodu radioaktivních látek do živočišných potravinových produktů. Vysoká radioaktivní kontaminace terénu může vést zdůvodněně k následnému opatření přechodného nebo trvalého přesídlení obyvatel. Na území zasaženém radioaktivním spadem musí zemědělské produkty, potraviny, voda i krmiva podléhat kontrole na obsah radioaktivních látek za účelem rozhodnutí, zda budou uvolněny do oběhu nebo budou muset být zlikvidovány. Mezi důležitá následná opatření patří i preventivní regulace zemědělské rostlinné produkce, tj. které plodiny lze na kterých místech pěstovat, aby byly použitelné pro výrobu potravin nebo jako krmiva.

Národní akční plán boje proti terorismu

Materiál, který je v rámci ČR souhrnem opatření, jejichž cílem je zvýšit připravenost země na možnost teroristického útoku proti jejím zájmům doma i ve světě. Spadají zde i kroky na posílení bezpečnosti civilního letectví, kritické infrastruktury, opatření ke zkvalitnění fungování integrovaného záchranného systému nebo azylových procedur. Znění „Národního akčního plánu proti terorismu“ je každoročně aktualizováno přijetím usnesení vlády ČR.

Nebezpečná chemická látka

Nebezpečné chemické látky a směsi jsou látky, které vykazují jednu nebo více nebezpečných vlastností (např. toxicita, výbušnost, hořlavost, nebezpečí pro životní prostředí, žíravost apod.). Klasifikace chemických látek a směsí je dána Evropskou směrnicí.

Neodkladná ochranná opatření

Při radiační mimořádné situaci je nutné přijmout opatření na ochranu zdraví osob. Z hlediska naléhavosti zavedení opatření se ochranná opatření dělí na neodkladná a následná. K neodkladným opatřením patří ukrytí lidí, jodová profylaxe a evakuace obyvatel.

Nevojenská krizová situace

Jedná se o situaci, která přímo nesouvisí se zajišťováním obrany ČR před vnějším napadením. Konkrétněji je to situace v souvislosti se vznikem mimořádné události jako např. živelní pohromy, havárie a nehody velkého rozsahu, ohrožení demokratického zřízení, chodu hospodářství nebo základních lidských práv a svobod, ohrožení veřejného pořádku, narušení státních hranic migrační vlnou velkého rozsahu nebo při jiném rozsáhlém ohrožení životů, zdraví, majetku a životního prostředí. Při nevojenské krizové situaci se vyhláší stav nebezpečí a nouzový stav. V případě ohrožení demokratických základů státu se vyhláší stav ohrožení státu.

Nezbytná dodávka

Nezbytná dodávka je určena pro uspokojení základních životních potřeb obyvatelstva, pro podporu činnosti ozbrojených sil, ozbrojených bezpečnostních sborů, hasičských záchranných sborů a havarijních služeb a pro podporu výkonu státní správy, bez níž nelze zajistit překonání krizových stavů (dodávka výrobků, prací a služeb, např. strava, ošacení, těžké stroje, písek). Nezbytnou dodávkou se rovněž rozumí i mobilizační dodávka. Prioritně jsou nezbytné dodávky zajišťovány ze zdrojů dodavatelů nezbytných dodávek. Dalším zdrojem nezbytné dodávky jsou předem vytvořené zásoby v rámci státních hmotných rezerv (pohotovostní zásoby, mobilizační rezervy), případně prostředky zajištěné v rámci mezinárodní spolupráce a humanitární pomoci.

Nouzové přežití

Jedná se o souhrn činností a postupů věcně příslušných orgánů (státní správa a samospráva), dalších zainteresovaných subjektů a samotných občanů prováděných s cílem minimalizovat negativní dopady mimořádných událostí na zdraví a životy postiženého obyvatelstva. Opatření nouzového přežití navazují zpravidla na evakuaci obyvatelstva z postiženého území nebo jsou realizována přímo v prostoru ohroženém následky mimořádné události (krizové situace).

Opatření nouzového přežití vyjadřují nezbytně nutnou pomoc obyvatelstvu postiženému mimořádnou událostí, které se nachází bez přístřeší, nemůže se běžným způsobem stravovat, zásobovat a využívat dalších nezbytných služeb.

Nouzové ubytování

Nouzové ubytování může být krátkodobé (1-3 dny) nebo na delší, avšak nezbytně nutnou dobu. Ubytování zahrnuje rovněž opatření zabezpečující evidenci ubytovaných osob a stanovení pravidel (režimu života) pro nouzové ubytování.

Pro nouzové ubytování obyvatelstva, které je v důsledku mimořádné události nuceno opustit svá obydlí, se předpokládá využívat prioritně objekty se stacionárním lůžkovým, stravovacím a hygienickým vybavením (hotely, ubytovny, koleje, rekreační zařízení, atd.), dále stacionární zařízení s hygienickým vybavením a prostory pro umístění lůžek (sportovní haly, tělocvičny, kulturní zařízení, předškolní, školská a vysokoškolská zařízení, atd.) a je možné využít také mobilní zařízení (stany, přístřešky, atd.) s čímž však v Jmk příliš nepočítáme.

Přehled vytipovaných objektů k nouzovému ubytování je veden v Havarijním plánu Jihomoravského kraje.

Nouzový stav

Stav vyhlášený vládou ČR, popř. předsedou vlády ČR v případě živelních pohrom, ekologických nebo průmyslových havárií, nehod nebo jiného nebezpečí, které ve značném rozsahu ohrožují životy, zdraví nebo majetkové hodnoty anebo vnitřní pořádek a bezpečnost. Současně s vyhlášením nouzového stavu musí vláda vymezit, která práva stanovená ve zvláštním zákoně a v jakém rozsahu se v souladu s Listinou základních práv a svobod omezují a které povinnosti a v jakém rozsahu se ukládají.

Vyhlašuje se pro omezené nebo celé území státu, Nouzový stav se může vyhlásit nejdéle na dobu 30 dnů. Uvedená doba se může prodloužit jen po předchozím souhlasu Poslanecké sněmovny. Nouzový stav

končí uplynutím doby, na kterou byl vyhlášen, pokud vláda nebo Poslanecká sněmovna nerozhodnou o jeho zrušení před uplynutím této doby.

O:

Objekt kritické infrastruktury

Stavba nebo zařízení zajišťující fungování kritické infrastruktury.

Objekt důležitý pro obranu státu

Objektem důležitým pro obranu státu se rozumí pozemek nebo stavba umístěná ve vojenském újezdu včetně příslušenství, který má z politického, vojenského nebo hospodářského hlediska význam pro zajišťování obrany státu, zejména pro zabezpečení základních funkcí státu a zabezpečení ozbrojených sil, a dále:

- a) pozemky a stavby, k nimž výkon vlastnického práva státu a jiných majetkových práv státu vykonává ministerstvo nebo právnická osoba jím zřízená nebo založená;
- b) pozemky a stavby určené k ochraně obyvatel;
- c) pozemky, stavby a další objekty strategického významu, které určí vláda;
- d) pozemky a stavby, které za stavu ohrožení státu nebo za válečného stavu mohou mít strategický význam a které určí vláda.

Objekt možného napadení

Pozemky a stavby, které při zajišťování obrany státu nemají strategický význam, ale na území správních obvodů krajů a obcí mají význam zásadní. Jedná se například o budovy územních samospráv, zdroje pitné vody, nemocnice, civilní letiště, mosty nebo velkosklady potravin.

Obnovovací práce

Za obnovovací práce se považují činnosti, které spočívají v revitalizaci životního prostředí a činnosti, které směřují k únosné obnově životního prostředí, společenského života a materiálních hodnot. Obecně jde o činnosti zaměřené na obnovu území, neodstraňují riziko ohrožení života a životního prostředí a nemají charakter záchranných a likvidačních prací.

Obrana státu

Dle zákona o zjišťování obrany České republiky se jedná o souhrn opatření k zajištění svrchovanosti, územní celistvosti, principů demokracie a právního státu, ochrany života obyvatel a jejich majetku před vnějším napadením. Zahrnuje výstavbu účinného systému obrany státu, přípravu a použití odpovídajících sil státu a prostředků a účast v kolektivním obranném systému. Dle Plánu obrany České republiky je záležitostí všech státních orgánů, orgánů územní samosprávy, právnických osob i občanů. Za přípravu a zajišťování obrany státu, včetně řízení plánování obrany státu, odpovídá vláda České republiky.

Obranná politika

Přirozená a trvalá součást bezpečnostního úsilí státu. Určuje a realizuje politické přístupy k poslání ozbrojených sil v souladu se zájmy ČR definovanými Bezpečnostní strategií ČR. Základní opatření obranné a vojenské politiky jsou zveřejňována a aktualizována v programových prohlášeních vlády ČR.

Obranné plánování

Plánovací proces, jehož cílem je zajistit vojenské schopnosti nutné pro provedení operačních plánů (tj. plánů zpracovaných na vojenská ohrožení definovaná po vyhodnocení bezprostředního ohrožení České republiky nebo členské země NATO).

Ochrana kritické infrastruktury

Souhrn opatření, která při zohlednění možných rizik a hrozeb směřují k zajištění fungování kritické infrastruktury.

Ochrana obyvatelstva

Ochrana obyvatelstva je širokou „multiresortní“ disciplínou, kterou není možné vysvětlovat a řešit pouze jen jako plnění úkolů civilní ochrany, zejména varování, evakuaci, ukrytí a nouzové přežití obyvatelstva, ve vazbě na Ženevské úmluvy. Je třeba ji brát jako soubor činností a úkolů odpovědných orgánů veřejné správy, právnických a podnikajících fyzických osob a také občanů, které vedou k zabezpečení ochrany života, zdraví, majetku a životního prostředí, v souladu s platnými právními předpisy.

Ochranná maska

Slouží k ochraně obličeje, očí a dýchacích cest nositele před toxickými látkami ve vzduchu. Na rozdíl od jiných zařízení, sloužících k dýchání v zamořených prostorech, ochranná maska nevyžaduje, aby její nositel měl s sebou zásobu vzduchu či kyslíku. Ochranné masky v kompletaci s příslušným ochranným filtrem slouží k ochraně dýchacích orgánů v případech, že koncentrace kyslíku ve vdechovaném vzduchu je alespoň 17 % a koncentrace škodliviny nepřesahuje 0,5 obj. %. Při použití vzduchu z okolí je ale třeba zajistit, aby se případné toxické látky ve vzduchu přítomné nedostaly k nositeli masky. Principem fungování ochranné masky tedy je tyto toxické látky ze vzduchu odstranit tím, že se zachytí v jejím filtru nebo se chemicky rozloží na látky neškodné.

Ochranná rouška

Jedná se o jednoúčelový prostředek k ochraně proti radioaktivnímu prachu. Nechrání před působením otravných látek ani průmyslovými škodlivinami. Jsou náhradním prostředkem pro ochranu dýchacích cest před radioaktivním prachem v oblasti spadových stop v případech, kdy by byl nedostatek ochranných masek.

Operační řízení

Výkonem služby příslušníků, zaměstnanců podniků a členů zařazených v jednotkách požární ochrany se podle zákona rozumí veškerá činnost směřující k předcházení požárům a jejich zdolávání, snižování následků živelních pohrom a jiných mimořádných událostí včetně zvyšování akceschopnosti jednotky požární ochrany. Výkon služby se člení na organizační a operační řízení. Operačním řízením se rozumí činnost od přijetí zprávy o skutečnostech vyvolávajících potřebu nasazení sil a prostředků požární ochrany, provedení požárního zásahu a záchranných prací při živelních pohromách a jiných mimořádných událostech, do návratu sil a prostředků požární ochrany na základnu.

Orgán ochrany veřejného zdraví

Orgán, který vykonává státní správu v ochraně veřejného zdraví (Ministerstvo zdravotnictví, krajské hygienické stanice).

Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě (OBSE)

Organizace, která stanovuje standardy a normy chování ve všech dimenzích bezpečnosti. Asistuje svým členům se zaváděním bezpečnostních opatření, monitoruje bezpečnostní situaci a implementování požadovaných opatření, a poskytuje fórum pro řešení sporů a hledání řešení bezpečnostních výzev.

Spektrum hrozeb, kterými se OBSE zabývá, je široké - vojenských, politické, ekonomické, environmentální a sociální rizika. Členská základna čítá 56 členů. Zastoupeny jsou všechny státy EU a další země Evropy, Severní Ameriky a střední Asie. Rozhodnutí jsou přijímána na základě konsenzu a jsou závazná pouze politicky, nikoliv právně.

Organizační řízení

Výkonem služby příslušníků, zaměstnanců podniků a členů zařazených v jednotkách požární ochrany se podle zákona rozumí veškerá činnost směřující k předcházení požárům a jejich zdolávání, snižování následků živelních pohrom a jiných mimořádných událostí včetně zvyšování akceschopnosti jednotky požární ochrany. Výkon služby se člení na organizační a operační řízení. Organizačním řízením se rozumí činnost k dosažení stálé organizační, technické a odborné způsobilosti sil a prostředků požární ochrany k plnění úkolů jednotek PO (např. odborná a tělesná příprava, taktická cvičení apod.).

Orgány krizového řízení

Pojmem „orgány krizového řízení“ nazývá krizový zákon subjekty, které mají rozhodující význam v rámci krizového řízení. Jsou to vláda, ministerstva a jiné ústřední správní úřady, Česká národní banka, hejtmán, krajský úřad, hasičský záchranný sbor kraje, Policie ČR, starosta ORP, obecní úřad ORP, starosta obce a obecní úřad.

Osobní pomoc

Je to činnost nebo služba při provádění záchranných a likvidačních prací a při cvičení složek IZS na výzvu velitele zásahu, hejtmána kraje nebo starosty obce; osobní pomocí se rozumí i pomoc poskytnutá dobrovolně bez výzvy, ale se souhlasem nebo s vědomím velitele zásahu, hejtmána kraje nebo starosty obce.

Ostatní složky IZS

Ostatní složky IZS poskytují při záchranných a likvidačních pracích plánovanou pomoc na vyžádání. Jsou to např. obecní/městské policie, vyčleněné síly a prostředky ozbrojených sil, ostatní ozbrojené bezpečnostní sbory, ostatní záchranné sbory, orgány ochrany veřejného zdraví, havarijní, pohotovostní, odborné a jiné služby, Záchranný tým Českého červeného kříže, zařízení civilní ochrany, neziskové organizace a sdružení občanů, která lze využít k záchranným a likvidačním pracím, např. Akademie dobrovolných záchranářů ČR, z.s., Horská služba ČR.

V době krizových stavů se stávají ostatními složkami integrovaného záchranného systému také odborná zdravotnická zařízení na úrovni fakultních nemocnic pro poskytování specializované péče.

Ozbrojený bezpečnostní sbor

Jedná se o Policii ČR, Vězeňskou službu ČR a Celní správu ČR. Plní obecné a speciální úkoly bezpečnostního charakteru, které vyplývají z bezpečnostní politiky státu, jako jsou ochrana celospolečenských zájmů a hodnot, ochrana fyzických osob, jejich životů, zdraví, lidské důstojnosti a majetku, právnických osob a jejich majetku.

P:

PANEL NNO

Panel nestátních neziskových organizací je dobrovolné seskupení nestátních neziskových organizací. Ty spolupracují za účelem koordinované součinnosti při provádění záchranných a likvidačních prací a k poskytování humanitární pomoci obyvatelstvu za mimořádných událostí a krizových situací. Umožňuje získat velkou základnu dobrovolníků z různých odvětví, kteří jsou organizovaní, materiálně a technicky vybavení a zejména ochotni kdykoliv pomoci složkám IZS.

Horse Emergency (záchrana velkých zvířat např. koní, krav atd.), Vodní záchranná služba, Sdružení hasičů Čech, Moravy a Slezska, Moravská hasičská jednota, ADRA, Člověk v tísni, Armáda spásy, Aided, Sirius.

Pandemie

Krizovou charakteristikou pandemie je onemocnění velkého počtu obyvatel kraje v relativně krátkém časovém období a následně zvýšená úmrtnost především osob z rizikových skupin obyvatel kraje. Odborné odhady uvádějí, že během první pandemické vlny (tj. cca 9 – 15 kalendářních týdnů) postihne onemocnění cca 30% populace (pro JmK to je cca 300 – 400 000 obyvatel). Hlavním nebezpečím však je možnost, že i více než polovina těchto nemocných se vyskytne v průběhu dvou až tří týdnů v době maximálního výskytu.

Pandemický plán

Na centrální úrovni existuje pandemický plán ČR (metodický podklad pro přípravu a realizaci konkrétních opatření v případě hrozící a probíhající pandemie chřipky v lidské populaci na území ČR) a z něho pak vycházejí také pandemické plány krajů (řeší přípravu a realizaci konkrétních opatření pro tuto krizovou situaci na území konkrétních krajů).

Plán fyzické ochrany

Provozovatel, který užívá objekt nebo zařízení s nebezpečnou látkou a je zařazen krajským úřadem do skupiny A či B (dle množství, druhu NL a možnosti domino efektu), zpracovává bezpečnostní dokumentaci, mj. i plán fyzické ochrany. V tomto plánu jsou zdokumentována bezpečnostní opatření jako např. analýza možností neoprávněných činností a provedení případného útoku na objekty nebo zařízení, režimová opatření (prokazování oprávněnosti vstupu a vjezdu, evidence vnášení a vynášení věcí apod.), fyzická ostraha a technické prostředky (oplocení, mříže, zámky apod.).

Funkčnost těchto opatření je prověřována min. 1x ročně provozovatelem. Dodržování bezpečnostních opatření je kontrolováno PČR a krajským úřadem v rámci samostatných kontrol.

Plán krizové připravenosti

Právnícké nebo podnikající fyzické osoby, kterým byl v krizovém plánu zadán určitý úkol (např. dopravci poskytnout autobus na evakuaci obyvatelstva) nebo územní správní úřady uvedené v krizovém plánu, určená vzdělávací zařízení, která vykonávají péči o žáky v případě, kdy je vyhlášen krizový stav a nemohou toto vykonávat zákonní zástupci či subjekty kritické infrastruktury za účelem ochrany prvků kritické infrastruktury, mají za úkol zpracovat tento plán. Záměrem je příprava k řešení krizových situací navenek - oblast působení organizace navenek a dovnitř organizace - činnosti vedoucí k zajištění pohotovosti, připravenosti plnit krizová opatření, ochrany před důsledky nebo následky krizových situací.

Plán nezbytných dodávek

Plán nezbytných dodávek se zpracovává na úrovni kraje a obcí s rozšířenou působností k evidenci potřebných věcných prostředků pro řešení krizových situací a pro evidenci subjektů, které na základě dohody tyto prostředky dodávají. K tomu se využívá informační systém ARGIS.

Plán obrany České republiky

Plán obrany České republiky je základním plánovacím dokumentem pro řízení a organizaci zajišťování obrany státu. Je tvořen souborem dokumentů, které stanovují opatření a postupy k zajištění obrany státu a ke splnění požadavků na zabezpečení mezinárodních smluvních závazků o společné obraně, včetně podílu ozbrojených sil České republiky na činnostech mezinárodních organizací ve prospěch míru, účasti na mírových operacích a jejich podílu při záchranných pracích a při plnění humanitárních úkolů.

Plán opatření hospodářské mobilizace

Na základě požadavků ozbrojených sil a ozbrojených bezpečnostních sborů zpracuje ústřední správní úřad, kterému zvláštní právní předpis svěřuje pravomoc k jejich řízení plán hospodářské mobilizace (Ministerstvo spravedlnosti je ústředním orgánem státní správy pro vězeňství, Ministerstvo obrany je ústředním orgánem státní správy zejména pro řízení Armády České republiky, Policie je podřízena Ministerstvu vnitra). Obsahuje **přehled mobilizačních dodávek** (výrobky, práce a služby pro podporu ozbrojených sil a ozbrojených bezpečnostních sborů, bez kterých nelze zajistit překonání krizových stavů např. strava, ošacení, těžké stroje, písek) a **jejich dodavatelů** a je určen pro využití za stavu ohrožení státu a válečného stavu.

Plán odezvy orgánů obce na MU

Plán je zpracováván pro přípravu a řešení mimořádných událostí, které se mohou vyskytnout na území obce. Je základním dokumentem obecního úřadu pro zabezpečení úkolů a opatření na ochranu životů, zdraví, majetku nebo životního prostředí při vzniku mimořádných událostí. Zpracovatelem plánu jsou orgány obce v součinnosti s Hasičským záchranným sborem Jihomoravského kraje, který poskytuje obcím metodickou pomoc při zpracování (seznamuje obce na jejich žádost s charakterem možného ohrožení, s připravenými krizovými opatřeními a se způsobem jejich provedení). Zpracování plánu není povinné, nevychází z žádné legislativy. Jedná se o formu pomoci HZS JmK starostům obcí JmK při jejich rozhodovací a řídicí činnosti během zavlávání MU/KS, kterou jim naopak zákon ukládá.

Plán opatření při MU

Tento plán se zpracovává pro objekty, které nakládají s nebezpečnou látkou a to zejména v případě, kdy platný právní předpis nestanovuje zpracování vnějšího havarijního plánu (pro malé množství látky), ale únik umístěné nebezpečné látky by mohl mít negativní důsledky na bezpečnost v okolí objektu, zejména ohrožení obyvatelstva.

Plány opatření byly vyhotoveny ve formě listu / karty. List A řeší činnost při úniku NL v rámci areálu (činnost provozovatele, KOPIS, PČR, JPO, ZZS, MP a celkovou organizaci zásahu). Příložená je i mapa se zónou ohrožení, uzávěry, shromaždištěm apod. List B řeší postupy v případě úniku NL mimo areál provozovatele (vyrozumění PaPFO, varování, ochrana osob, evakuace, zdravotnické a pořádkové zabezpečení, dekontaminace a ostatní).

Plánovaná pomoc na vyžádání

Předem písemně dohodnutý způsob poskytnutí pomoci ostatními složkami IZS obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností, krajskému úřadu, Ministerstvu vnitra nebo základním složkám integrovaného záchranného systému při provádění záchranných a likvidačních prací.

Plošné pokrytí

Jedná se o rozmístění jednotek požární ochrany na území krajů a hlavního města Prahy v závislosti na stupni nebezpečí katastrálního území obce (např. ohrožení povodní, objekty s nebezpečnou látkou, objekty s množstvím lidí – nemocnice apod.) a požadavku na dobu dojezdu jednotek požární ochrany na místo zásahu s potřebným množstvím sil a prostředků.

Pohotovostní zásoby

Jsou to vybrané základní materiály a výrobky určené k zajištění nezbytných dodávek pro podporu obyvatelstva, činnosti havarijních služeb a hasičských záchranných sborů po vyhlášení krizových stavů, v systému nouzového hospodářství, které nelze zajistit obvyklým způsobem. Vytvářejí se na základě požadavků vyplývajících z krizových plánů ústředních správních úřadů.

Poplachový plán IZS kraje

Poplachový plán IZS se použije v případě, pokud u mimořádné události musí společně zasahovat dvě a více složek IZS.

Poplachový plán IZS je považován za přehled spojení, sil a prostředků včetně jejich počtu a využitelnosti podle zvláštního právního předpisu.

Povodňový plán

Jedná se o dokument, který obsahuje způsob zajištění včasných a spolehlivých informací o vývoji povodně, možnosti ovlivnění odtokového režimu, organizaci a přípravu zabezpečovacích prací; dále obsahuje způsob zajištění včasné aktivizace povodňových orgánů, zabezpečení hlásné a hlídkové služby a ochrany objektů, přípravy a organizace záchranných prací a zajištění povodní narušených základních funkcí v objektech a v území a stanovené směrodatné limity stupňů povodňové aktivity.

Povodeň

Jedná se o přechodné výrazné zvýšení hladiny vodních toků nebo jiných povrchových vod, při kterém voda již zaplavuje území mimo koryto vodního toku a může způsobit škody. Povodní je i stav, kdy voda může způsobit škody tím, že z určitého území nemůže dočasně přirozeným způsobem odtékat nebo její odtok je nedostatečný, případně dochází k zaplavení území při soustředěném odtoku srážkových vod. Jako povodeň je klasifikována situace, kdy je vyhlášen II. stupeň povodňové aktivity.

Povodňový orgán

V období mimo povodeň: orgány obcí, obecní úřady obcí s rozšířenou působností, krajské úřady, Ministerstvo životního prostředí ČR, zabezpečení přípravy záchranných prací přísluší Ministerstvu vnitra ČR.

Po dobu povodně: povodňové komise obcí, povodňové komise obcí s rozšířenou působností, povodňové komise krajů, Ústřední povodňová komise.

Jeho úkolem je zabezpečit řízení ochrany před povodněmi, tj. přípravu na povodňové situace, řízení, organizaci a kontrolu všech příslušných činností v průběhu povodně a v období následujícím bezprostředně po povodni včetně řízení, organizace a kontroly činnosti ostatních účastníků ochrany před povodněmi. Povodňové orgány se při své činnosti řídí povodňovými plány.

Požární prevence

Hlavní úlohou požární prevence je předcházení vzniku požárů a snižování požárního rizika. Základním nástrojem státní správy v oblasti požární prevence je výkon státního požárního dozoru (SPD). Hlavní úkoly SPD jsou kontrolní činnost, stavební prevence a zjišťování příčin požárů.

Požární poplach

Signál požární poplach slouží pouze ke svolání jednotek požární ochrany k výjezdu na zásah. Jedná se o 1x přerušovaný tón po dobu 60 sekund, u elektronické sirény napodobující zvuk trubky HÓ-ŘÍ, HÓ-ŘÍ. Požární poplach není varovným signálem!

Požární poplachový plán kraje

Jedná se v podstatě o přehled jednotek a jejich předurčení k zásahu pro území a obsahuje i další potřebné údaje. Tento dokument je nejdůležitějším dokumentem pro Krajské operační středisko HZS kraje, neboť je v něm stanoveno, které jednotky se pro případ požáru či jiné mimořádné události v té či oné konkrétní obci vysílají na místo zásahu. Slouží k zabezpečení součinnosti jednotek požární ochrany při hašení požárů, provádění záchranných a likvidačních prací na území kraje, při poskytování pomoci mezi kraji a při

poskytování pomoci do sousedního státu, k úpravě povolávání jednotek PO a ke stanovení způsobu vyhlášení stupňů poplachu.

Pracoviště krizového řízení

Jedná se o pracovníka nebo organizační celek, který je pověřen zřizovatelem (ministerstvo, jiný správní úřad, krajský úřad, obecní úřad obce s rozšířenou působností) k plnění úkolů v oblasti obrany, bezpečnosti a ochrany, krizového řízení, zajišťuje zkrátka připravenost na řešení úkolů za krizových stavů a jejich plnění.

Pracovní povinnost

Krizový zákon vymezuje pracovní povinnost jako povinnost fyzických osob vykonávat po nezbytně nutnou dobu určené práce, které jsou nutné pro řešení krizové situace a které jsou tyto osoby povinny konat v místě určeném orgánem krizového řízení, a podle potřeb pro řešení krizové situace i nad rámec pracovní doby stanovené v pracovněprávních předpisech.

Pracovní výpomoc

Krizový zákon vymezuje pracovní výpomoc jako povinnost fyzických osob vykonávat jednorázové a mimořádné úkoly nezbytné pro řešení krizové situace, které jsou povinny konat v místě určeném orgánem krizového řízení, a podle potřeb pro řešení krizové situace i nad rámec pracovní doby stanovené v pracovněprávních předpisech.

Prevence závažných havárií

Systém prevence závažných havárií se zabývá objekty a zařízeními, v nichž je umístěna nebezpečná chemická látka nebo chemický přípravek, s cílem snížit pravděpodobnost vzniku a omezit následky závažných havárií na zdraví a životy lidí, hospodářská zvířata, životní prostředí a majetek v objektech a zařízeních a v jejich okolí.

V případě, kdy se v určitém objektu nakládá s nebezpečnými látkami v takovém množství, které je uvedeno v zákoně o prevenci závažných havárií, tzn. objekt spadá do skupiny „A“ či „B“, je zpracována bezpečnostní dokumentace.

Preventivně výchovná činnost (PVC)

Cílem PVC je nejrůznějšími způsoby působit na širokou veřejnost, seznámit ji s problematikou požární ochrany, ochranou obyvatelstva a integrovaným záchranným systémem. Formou projektů na školách, vývěsek, tisku, výstupů v médiích, je vyvíjena snaha o to, aby každá fyzická osoba načerpala informace, které by měly sloužit především k ochraně jí samotné při mimořádných událostech a krizových situacích.

Prostředky improvizované ochrany

Základním principem improvizované ochrany je využití vhodných oděvních součástí, které jsou k dispozici v každé domácnosti a pomocí kterých je možné chránit jak dýchací cesty, tak celý povrch těla (na oči lyžařské brýle, na tělo pláštěnka, gumáky apod.). Při použití této ochrany je třeba dbát, aby celý povrch byl zakrytý, všechny ochranné prostředky byly co nejlépe utěsněny. K dosažení vyšších ochranných účinků je dobré kombinovat více ochranných prostředků nebo použít oděvu v několika vrstvách.

Prostředky individuální ochrany

Jsou to typizované prostředky určené výhradně k ochraně před účinky radioaktivních látek, bojových otravných látek a biologických (bakteriologických) prostředků jako doplňující opatření k evakuaci a ukrytí při stavu ohrožení státu a válečném stavu. Jsou uloženy v určených skladech a úložištích. Výdej se provádí pouze při vyhlášení stavu ohrožení státu nebo válečného stavu pro vybrané kategorie osob (ostatní osoby si mohou prostředky nakoupit ve specializovaných prodejnách). Vydávají se dětské ochranné vaky pro děti do 1,5 roku, dětské ochranné kazajky pro děti od 1,5 roku do 6 let, dětské

ochranné masky pro děti od 1,5 roku do 18 let, ochranné masky pro osoby umístěné ve zdravotnických a sociálních zařízeních a ochranné masky pro doprovod výše uvedených osob.

Prvek kritické infrastruktury

Jedná se zejména o stavbu, zařízení, prostředek nebo veřejnou infrastrukturu, určenou podle souboru hledisek pro posuzování závažnosti vlivu narušení a technické nebo provozní hodnoty (např. vodní dílo XY, telekomunikační vedení, sítě apod.).

Předpovědní povodňová služba

Předpovědní povodňová služba informuje povodňové orgány, popřípadě další účastníky ochrany před povodněmi, o nebezpečí vzniku povodně, o jejím vzniku a o dalším nebezpečném vývoji. Tuto službu zabezpečuje Český hydrometeorologický ústav ve spolupráci se správcem povodí.

Příjmové území

Jedná se o území mimo dosah ohrožení, které je předem připraveno pro příjem evakuovaných osob a na němž jsou zajištěna místa nouzového ubytování.

Příjmací středisko

Jedná se o zařízení v příjmovém území, kde jsou evakuované osoby evidovány a informovány. Evakuované osoby bez možnosti vlastního ubytování jsou zde přerozděleny do cílových míst přemístění a jednotlivých míst nouzového ubytování.

Přirozená povodeň

Přirozená povodeň může být způsobena zejména dlouhotrvajícími intenzivními srážkami, přívalovými srážkami, náhlým jarním táním sněhu, chodem ledů. Místem možného výskytu jsou zejména záplavová území v okolí koryt vodních toků při přechodném výrazném zvýšení hladiny, území, ze kterých nemůže voda odtékat přirozeným způsobem nebo je její odtok nedostatečný, území zaplavená při soustředěném odtoku srážkových vod. Přirozená povodeň je riziko, které může vést ke vzniku mimořádné události.

Přívalové deště

Těžko předvídatelný intenzivní déšť s následkem náhlého zaplavení sklepů obytných domů, komunikací, ucpání kanalizace a úzkých profilů mostů bahnem, listím apod., eroze na nezpevněných cestách a také polích a zahradách, sesuvů půdy, protržení hrází rybníků, odplavení a poškození nedostatečně upevněných předmětů, poškození břehů vodních toků.

Pult centrální ochrany

Jedná se o koncové technické zařízení, do něhož je přenášen signál z elektronických zabezpečovacích systémů (např. EPS), které nepřetržitě monitorují střežené objekty. Pult centrální ochrany je soubor zařízení a zásad, jejichž správným skloubením je možno vzdáleně sledovat stavy objektů a dálkově či fyzicky na těchto objektech zasahovat. Pult centrální ochrany je vždy v nepřetržitém provozu. Organizačně se skládá z dispečinku, zásahové jednotky a oddělení technické podpory.

R:

Radiační havárie

Dle atomového zákona se jedná se o událost, která má za následek nepřipustné uvolnění radioaktivních látek nebo ionizujícího záření nebo nepřipustné ozáření fyzických osob a jejíž následky vyžadují naléhavá opatření na ochranu obyvatelstva a životního prostředí.

Radiační mimořádná situace

Dle atomového zákona se jedná o událost, která následuje po radiační havárii nebo po takové radiační nehodě nebo po takovém zjištění zvýšené úrovně radioaktivity nebo ozáření, které vyžadují naléhavá opatření na ochranu fyzických osob.

Radiační nehoda

Jedná se o událost, která má za následek nepřípustné uvolnění radioaktivních látek nebo ionizujícího záření nebo nepřípustné ozáření fyzických osob.

Radiační ochrana

Podstatou je ochrana zdraví a životního prostředí před nepříznivými účinky ionizujícího záření. Cílem radiační ochrany je zabezpečit dostatečnou úroveň ochrany zdraví a umožnit přitom přínos z využití zdrojů ionizujícího záření (ZIZ) a jaderné energie.

Radioaktivní látka

Je to jakákoliv látka, která obsahuje jeden nebo více radionuklidů a jejíž aktivita nebo hmotnostní aktivita je z hledisek radiační ochrany nezanedbatelná.

Radioaktivní odpad

Dle atomového zákona tím rozumíme látky, předměty nebo zařízení obsahující radionuklidy nebo jimi kontaminované, pro něž se nepředpokládá další využití.

Regulační místo

Vstup a výstup do zóny havarijního plánování je umožněn přes regulační místa, která se nachází na trase určené pro vjezd a výjezd vozidel, umístěná na hranici zóny havarijního plánování.

Regulační opatření

Jsou to výjimečná opatření a jen na nezbytně nutnou dobu. Mohou být nařízena za krizového stavu jen v případě, že účinek, který je s nimi spojený, není možné dosáhnout jinak než při jejich použití. Jedná se např. o snížení spotřeby nedostatkových surovin, regulace prodeje pohonných hmot, regulace v dopravě apod.

Rotační siréna

Je to technické zařízení, které je schopno vydávat varovný signál. Jedná se o jeden typ koncového prvku varování (další je elektronická siréna a místní informační systém).

Rotační sirény se také nazývají elektromechanické. Znamená to, že tón vzniká po sepnutí napájení rozkmitáním vzduchové masy rotací lopatek, vše je tedy poháněné elektrickým motorem. Nevýhodou je nepřetržitá závislost na dodávce elektrického proudu a neschopnost odvíšlat doplňkovou verbální informaci.

S:

Sesuvy a svahové pohyby

Sesuvem se rozumí pohyb hornin, zemin, bahna či jiného materiálu po svahu do nižší nadmořské výšky. Pravděpodobnost vzniku tohoto druhu MU je velmi výrazně ovlivněna charakterem terénu a typu podloží. Dalším důležitým faktorem vzniku sesuvů je antropogenní činnost (odlesňování, nesprávné hospodaření

s půdou, důlní činností). Spouštěcím mechanismem jsou obvykle dlouhotrvající nebo přívalové deště, případně důlní činnost.

Služba pro nouzové zásobování vodou

System určený k zásobování obyvatelstva vodou za krizových stavů, který vytváří podmínky pro zajištění hospodářské činnosti, provádění oprav a obnovy na vodohospodářských zařízeních, likvidaci havarijních úniků závadných látek do vod a půdy, včetně získávání nových zdrojů pitné vody z podzemních vod.

Sněhová kalamita

Sněhová kalamita může vzniknout v důsledku dlouhodobého intenzivního sněžení, jehož následkem může dojít k vícedennímu přerušení dopravní obslužnosti území, k přerušení zásobování potravinami a el. energií, k poškození střech budov a vozidel vahou sněhu, ke zvýšení počtu zranění osob (uklouznutí na kluzkém povrchu, pády sněhu a ledu ze střech, destrukce střešních konstrukcí, vznik lavin v horách, apod.).

Správa státních hmotných rezerv

Je to ústřední orgán státní správy v oblastech hospodářských opatření pro krizové stavy a státních hmotných rezerv. Zabezpečuje financování hospodářských opatření pro krizové stavy a financování, obměnu, záměnu, půjčku, uvolnění, nájem, prodej, skladování, ochraňování a kontrolu státních hmotných rezerv podle požadavků krizových plánů i jejich pořízování.

Správní úřad

Je orgán veřejné moci, jemuž je zákonem svěřena vymezená působnost v oblasti státní správy. Správní úřady jsou součástí výkonné moci a podléhají vládě, která je metodicky řídí. Správní úřady jsou na rozdíl od soudů vázány i podzákonnými předpisy (vyhláškami a nařízeními). Příkladem správního úřadu s celostátní působností je Státní ústav pro kontrolu léčiv, Česká školní inspekce, Česká obchodní inspekce další. Správní úřad s územní působností je např. Krajské vojenské velitelství, úřad práce či Hasičský záchranný sbor kraje.

Stálá pracovní skupina krizového štábu

Stálá pracovní skupina tvoří společně s členy příslušné bezpečnostní rady příslušný krizový štáb. Členy stálé pracovní skupiny jsou tajemník krizového štábu (většinou pracovník krizového řízení příslušného úřadu), pracovníci krajského úřadu nebo obecního úřadu obce s rozšířenou působností (např. zástupce odboru školství, dopravy, osoba přes finance apod.) a zástupci základních složek integrovaného záchranného systému a odborníci s ohledem na druh řešené mimořádné události nebo krizové situace (např. statik, veterinář, osoba z hygieny apod.).

Složení stálé pracovní skupiny může být řešeno variantně s ohledem na druh mimořádné události nebo krizové situace. Stálá pracovní skupina se může vnitřně členit právě s ohledem na odbornost jejích členů.

Stálé úkryty

Jsou to trvalé ochranné prostory v podzemní části staveb nebo stavby samostatně stojící a určené k ukrytí obyvatelstva. Jsou udržovány v době míru v provozuschopném stavu a jsou připraveny k ochrannému použití zpohotovením v krátkých časových lhůtách.

Ochranné vlastnosti úkrytů se dosahují použitým stavebním materiálem, tloušťkou obvodových konstrukcí, hloubkou zapuštění do terénu, výškou nadloží a kvalitou technického vybavení, zejména filtroventilačního zařízení.

Státní hmotné rezervy

Státem vytvořené zásoby důležitých surovin, materiálů, polotovarů a výrobků určených pro zajištění obranyschopnosti a obrany státu, ochranu životně důležitých hospodářských zájmů státu, zajišťování nezbytných dodávek v systému nouzového hospodářství a hospodářské mobilizace, humanitární pomoc a pro odstraňování následků krizových situací. Člení se na hmotné rezervy, mobilizační rezervy, pohotovostní zásoby a zásoby pro humanitární pomoc. Odpovědnost za pořízení, udržování, financování a jejich použití za krizového stavu je jednou ze tří základních působností Správy státních hmotných rezerv.

Státní požární dozor

Souhrnný název státní požární dozor zahrnuje jednotlivé oblasti činností, které jsou vykonávány příslušnými orgány, které zde zastupují stát. Dotčenými orgány státní správy na úseku požární ochrany a orgány vykonávající státní požární dozor jsou Ministerstvo vnitra – generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR a hasičské záchranné sbory krajů.

Cílem jednotlivých oblastí činností je zajištění odpovídající míry požární bezpečnosti občanů. Způsob dosahování tohoto cíle se u jednotlivých oblastí činností liší. Např. při **posuzování stavební dokumentace** se jedná o dohled nad správným vyprojektováním stavby tak, aby splňovala stanovená kritéria na požární bezpečnost. U **kontrolní činnosti** se jedná o průběžný dohled státu nad dodržováním povinností např. při provozování činností v již postavených stavbách. **Zjišťováním příčin vzniku požáru** se zjišťuje nejen příčina požáru ale také kdo je odpovědný za vzniklý požár, tzn. za vzniklou škodu.

Státní správa

Je to činnost státu, prováděná buď přímo státními orgány nebo jinými orgány, na které stát výkon státní správy v určitém rozsahu přenesl. Státní správu vykonávají ústřední orgány státní správy (především ministerstva), územní orgány státní správy (mají pouze místní působnost), ostatní státní orgány (např. státní fondy) a jiné k tomu oprávněné subjekty (např. veřejná stráž). Rozlišujeme státní správu specializovanou (např. finanční úřad) a všeobecnou (v přenesené působnosti vykonávají např. územní samosprávné celky prostřednictvím svých úřadů). Ve státní správě platí hierarchické uspořádání, tj. vztahy nadřízenosti a podřízenosti.

Státní úřad pro jadernou bezpečnost

Vykonává státní správu a dozor při využívání jaderné energie a ionizujícího záření, v oblasti radiační ochrany a v oblasti jaderné, chemické a biologické ochrany. Do jeho působnosti patří např. sledování stavu ozáření obyvatelstva a pracovníků se zdroji ionizujícího záření, vedení státního systému evidence a kontroly jaderných materiálů, schvalování dokumentace, vztahující se k zajištění jaderné bezpečnosti a radiační ochrany, koordinace činnosti radiační monitorovací sítě na území České republiky a zajišťování mezinárodní výměny dat o radiační situaci, apod. V jeho čele stojí předseda, který je jmenován vládou ČR. Úřad má samostatný rozpočet a je přímo podřízen vládě ČR.

Státní ústav radiační ochrany

Je veřejnou výzkumnou institucí zabývající se odbornou činností v oblasti ochrany obyvatelstva před ionizujícím zářením. Mezi nejvýznamnější odborné činnosti ústavu patří např. zajištění činnosti radiační monitorovací sítě České republiky, činnost mobilní skupiny pro analýzu radiačních nehod a mimořádných událostí v terénu, systematické vyhledávání budov se zvýšenou koncentrací radonu v ČR, vedení centrálních databází, atd.

Stavební prevence

Stavební prevence je činností vykonávanou v rámci státního požárního dozoru, kde HZS ČR vystupuje jako dotčený orgán pro řízení vedená podle stavebního zákona. Vždy se jedná o výkon státní správy na žádost, přičemž musí být dodržovány správné lhůty k vyřízení podání.

Cílem stavební prevence je zajištění odpovídající míry požární bezpečnosti občanů. Při posuzování stavební dokumentace u staveb definovaných zákonem o požární ochraně se jedná o dohled nad správným vyprojektováním stavby tak, aby splňovala stanovená kritéria na požární bezpečnost.

Stav nebezpečí

Stav nebezpečí je vyhlášen hejtmánem kraje pro území kraje nebo jeho část a to jako bezodkladné opatření, jsou-li ohroženy životy, zdraví, majetek, životní prostředí, pokud nedosahuje intenzita ohrožení značného rozsahu, a není možné odvrátit ohrožení běžnou činností správních úřadů, orgánů krajů a obcí, složek IZS nebo subjektů kritické infrastruktury. Doba trvání stavu nebezpečí je omezena na 30 dnů (lze prodloužit jen se souhlasem vlády).

Stav nouze v elektroenergetice

Stav nouze se vyhláší při vzniku mimořádných situací v elektrizační soustavě v případech, kdy je ohroženo zásobování elektrickou energií, ať již z důvodů nedostatku elektřiny nebo problémů s přenosem elektrické energie. Jeho důsledky se mohou dotknout všech skupin uživatelů elektrizační soustavy, včetně domácností. Stavem nouze je stav, který vznikl v elektrizační soustavě v důsledku živelních událostí, opatření státních orgánů za nouzového stavu, stavu ohrožení státu nebo válečného stavu, havárií nebo kumulace poruch na zařízeních pro výrobu, přenos a distribuci elektřiny, smogové situace podle zvláštních předpisů, teroristického činu, nevyrovnané bilance elektrizační soustavy nebo její části, přenosu poruchy za zahraniční elektrizační soustavy nebo je-li ohrožena fyzická bezpečnost nebo ochrana osob a způsobuje významný a náhlý nedostatek elektřiny nebo ohrožení celistvosti elektrizační soustavy, její bezpečnosti a spolehlivosti provozu na celém území státu, vymezeném území nebo jeho části. Stav nouze na celém území vyhláší provozovatel přenosové soustavy.

Stav nouze v plynárenství

Je omezení nebo přerušení dodávek plynu na celém území ČR nebo její části v důsledku živelních událostí, opatření státních orgánů za nouzového stavu, stavu ohrožení státu nebo válečného stavu, havárií na zařízeních pro výrobu, přepravu, distribuci a uskladňování plynu, dlouhodobého nedostatku zdrojů plynu, teroristického činu, ohrožení celistvosti plynárenské soustavy, její bezpečnosti a spolehlivosti. Stav nouze pro celé území státu vyhláší provozovatel přenosové soustavy (právnícká osoba, která je držitelem licence na přenos plynu) v hromadných sdělovacích prostředcích a prostřednictvím prostředků dispečerského řízení. Stav nouze na určité části území státu vyhláší v regionálních sdělovacích prostředcích a prostřednictvím prostředků dispečerského řízení příslušní provozovatelé distribučních soustav (fyzická nebo právnícká osoba, která je držitelem licence na distribuci plynu).

Stav nouze v teplárenství

Je omezení nebo přerušení dodávek tepelné energie na celém území státu nebo jeho části v důsledku živelní události, opatření státních orgánů za nouzového stavu, stavu ohrožení státu nebo válečného stavu, havárií na výrobních či rozvodných zařízeních, dlouhodobého nedostatku základních zdrojů, kterými jsou paliva, elektřina, voda, smogové situace podle zvláštních předpisů, teroristického činu. Stav nouze a jeho ukončení pro celé území státu vyhláší Ministerstvo průmyslu a obchodu, pro jeho část správní úřad, vykonávající státní správu v dotčeném území prostřednictvím sdělovacích prostředků nebo jiným účinným způsobem.

Stav ohrožení státu

Stav ohrožení státu vyhláší parlament na návrh vlády ČR pro celý stát nebo omezené území v případech, je-li bezprostředně ohrožena svrchovanost nebo územní celistvost státu anebo jeho demokratické základy. Doba trvání v tomto případě není nijak omezena.

Stav ropné nouze

Stav vyhlášený nařízením vlády ČR v důsledku nedostatku ropy a ropných produktů v případech kdy průměrný měsíční dovoz ropy a ropných produktů do ČR je natolik snížen oproti průměrnému měsíčnímu dovozu v předcházejícím kalendářním roce nebo lze důvodně očekávat takové jeho snížení, že nepříznivé

následky z toho plynoucí nelze odstranit bez přijetí regulačních opatření jejich spotřeby a výdeje nouzových zásob.

Stupeň poplachu IZS

Stupeň poplachu (tři stupně a čtvrtý – zvláštní) předurčují potřebu sil a prostředků pro záchranné a likvidační práce (v závislosti na rozsahu a druhu mimořádné události) na místě zásahu nebo na území, kde probíhá více zásahů. Potřebný stupeň poplachu vyhláší OPIS IZS při prvotním povolání složek IZS na místo zásahu, a zejména upřesňuje velitel zásahu.

Vyhlášení třetího nebo zvláštního stupně poplachu umožňuje starostovi ORP nebo hejtmanovi kraje nebo Ministerstvu vnitra převzít koordinaci záchranných a likvidačních prací.

Stupeň povodňové aktivity (SPA)

Rozsah opatření prováděných na ochranu před povodněmi se řídí mírou povodňového nebezpečí. Ta se vyjadřuje třemi stupni povodňové aktivity:

1. stupeň - bdělost - nastává při nebezpečí přirozené povodně a zaniká, pominou-li příčiny takového nebezpečí. Při 1. SPA je třeba věnovat zvýšenou pozornost vodnímu toku nebo jinému zdroji povodňového nebezpečí. Zpravidla zahajuje činnost hlásná povodňová služba a hlídková služba.

2. stupeň - pohotovost - vyhláší příslušný povodňový orgán, když nebezpečí povodně přerůstá v povodeň a v době povodně, když však ještě nedochází k větším rozlivům a škodám mimo koryto. Při 2. SPA se vývoj situace dále pečlivě sleduje, aktivizují se povodňové orgány a další složky povodňové služby, uvádějí se do pohotovosti prostředky na zabezpečovací práce, podle možnosti se provádějí opatření ke zmírnění průběhu povodně.

3. stupeň - ohrožení - vyhláší příslušný povodňový orgán v době povodně při bezprostředním nebezpečí nebo při vzniku větších škod, ohrožení majetku a životů v záplavovém území. Při 3. SPA se provádějí zabezpečovací práce podle povodňových plánů a podle potřeby záchranné práce nebo evakuace.

Subjekt kritické infrastruktury

Vlastník nebo provozovatel objektů kritické infrastruktury (např. povodí, HZS, telekomunikace).

Systém nouzového hospodářství

Součástí hospodářských opatření pro krizové stavy zabezpečující nezbytné dodávky pro uspokojení základních životních potřeb obyvatelstva, pro podporu činnosti hasičských záchranných sborů a havarijních služeb a pro podporu výkonu státní správy a to tak, aby tyto dodávky probíhaly způsobem obvyklým pro období mimo krizové stavy.

Systém selektivního radiového návěštění (SSRN)

Infrastruktura, která umožňuje vzdálené ovládání jednotlivých varovných prvků. Data z vyrozumívacího centra putují prostřednictvím serverů na jednotlivé vysílače (například na rozhlednách nebo základnových stanicích mobilních operátorů), odkud odesílají pokyn na přijímače koncových prvků.

Štáb velitele zásahu

Při soustředění velkého počtu sil a prostředků na místě zásahu nebo při složitých či rozsáhlých zásazích vyžadujících nasazení i jiných záchranných a složek IZS a spolupráci orgánů, institucí nebo odborníků je velitel zásahu oprávněn zřídit štáb velitele zásahu. Štáb v souladu s rozhodnutími velitele zásahu organizuje činnost jednotek na místě zásahu, je využíván při koordinaci složek IZS a připravuje rozhodnutí velitele zásahu. Štáb tvoří např. člen štábu pro spojení, pro tyl, pro analýzu situace na místě zásahu, pro nasazení sil a prostředků, zástupci složek IZS, v případě zásahu v rámci IZS, apod.

T:

Terorismus

Terorismus je užití násilí nebo hrozby násilím s cílem zastrašit protivníka a dosáhnout politických cílů. Terči teroristických akcí jsou většinou civilisté. Mezi teroristické metody patří atentáty, bombové útoky, únosy osob nebo dopravních prostředků a další násilné akty s cílem zranění nebo usmrcení co největšího počtu obyvatelstva a vyvolání paniky.

Tísňová informace

Samotný obsah tíšňového informování.

Tísňové informování obyvatelstva

Po provedení varovného signálu je realizováno verbální tíšňové informování obyvatelstva. Jedná se o podání informace obyvatelstvu o povaze nebezpečí a opatření k ochraně života, zdraví, majetku a životního prostředí.

Tísňové volání

Tísňovým voláním rozumíme volbu čísel, která jsou centrálně stanovena pro nahlášení událostí ohrožující naše zdraví, život, majetek nebo naši bezpečnost či veřejný pořádek. Přístup k těmto telefonním číslům je nepřetržitý a zcela bezplatný z pevných telefonních linek, mobilních telefonů i z veřejných telefonních automatů. Každý poskytovatel veřejné telefonní služby je tedy povinen svým uživatelům bezplatně umožnit přístup ke stanoveným číslům tíšňového volání.

Traumatologický plán

Jedná se o plánování koordinace činností, nezbytných k poskytování neodkladné zdravotní péče při mimořádné události s hromadným postižením zdraví, které je natolik rozsáhlé, že místní poskytovatelé zdravotních služeb nejsou schopni potřebnou neodkladnou péči zajistit vlastními silami a prostředky – tedy především při vyhlášení třetího a zvláštního stupně poplachu integrovaného záchranného systému. Vlastní postupy a hlavní zásady činnosti při záchranných a likvidačních pracích řeší traumatologické plány jednotlivých poskytovatelů zdravotních služeb dislokovaných na území kraje. Traumatologický plán Jihomoravského kraje je součástí havarijního plánu kraje a je veden v on-line podobě v portálu krizového řízení KRIZPORT.

Typová činnost složek IZS

Typová činnost obsahuje postup složek IZS při společném zápasu během záchranných a likvidačních prací s ohledem na druh a charakter mimořádné události. Obsahuje základní informace (listy) použitelné pro všechny složky IZS, které se řešení uvedeného druhu mimořádné události obvykle zúčastní (check-listy velitele zásahu), a dále informace (listy) využitelné jednotlivými složkami IZS přímo na místě zásahu nebo při odborné přípravě (check-list velitele složky).

Vydavatelem a správcem typových činností je Ministerstvo vnitra - generální ředitelství Hasičského záchranného sboru České republiky

Typový plán

Jedná se o dokument, který stanoví pro jednotlivé druhy krizových situací doporučené postupy, zásady a opatření pro jejich řešení. Typové plány zpracovala ministerstva a další ústřední správní úřady na možné typy krizových situací (např. radiální havárie, narušení zákonnosti, migrační vlna, narušení dodávek léčiv apod.)

U:

Ukrytí

Ukrytí je základním opatřením kolektivní ochrany obyvatelstva. Cílem ukrytí je ochrana obyvatelstva před účinky a následky ozbrojených konfliktů a mimořádných událostí, spojených s výronem radioaktivních nebo nebezpečných chemických látek. Ukrytí obyvatelstva v Jihomoravském kraji je zabezpečováno pro všechny kategorie obyvatelstva v improvizovaných úkrytech a stálých úkrytech.

Ústřední krizový štáb (ÚKŠ)

Je pracovním orgánem vlády pro řešení krizových situací. Jeho složení a činnost upravuje Statut Ústředního krizového štábu, který schvaluje vláda. Předsedou Štábu jmenuje předseda vlády podle charakteru situace - ministra obrany v případě vyhlášení stavu ohrožení státu v souvislosti se zajišťováním obrany České republiky před vnějším napadením, za válečného stavu či za dalších situací vojenského charakteru, jež se významně dotýkají bezpečnostních zájmů České republiky nebo ministra vnitra, kromě případů výše uvedených. Dalšími členy bývají např. náměstci ministerstev, policejní prezident, generální ředitel HZS ČR, náčelník generálního štábu AČR apod.

Ústřední poplachový plán IZS

Obsahuje přehled sil a prostředků základních a ostatních složek včetně jejich počtu a využitelnosti podle druhů mimořádných událostí, které byly vyčleněny a zařazeny do ústředního poplachového plánu základními složkami, nebo byly vyčleněny a zařazeny do ústředního poplachového plánu na základě dohod o plánované pomoci na vyžádání mezi generálním ředitelstvím a orgánem, který řídí ostatní složku, nebo byly zařazeny do ústředního poplachového plánu na základě dohod o plánované

pomoci na vyžádání mezi generálním ředitelstvím a ostatní složkou IZS.

Použije se pokud v důsledku mimořádné události, krizové situace nebo bezpečnostní akce nastane potřeba a jsou splněny zákonem stanovené podmínky pro ústřední koordinaci záchranných a likvidačních prací. Jestliže hejtman kraje, starosta obce s rozšířenou působností, ředitel HZS kraje nebo velitel zásahu požádají prostřednictvím operačního a informačního střediska integrovaného záchranného systému kraje o pomoc a o síly a prostředky, kterými nedisponují složky IZS na úrovni kraje pro provedení záchranných a likvidačních prací při mimořádné události řešené samostatně v příslušném kraji.

Ústřední povodňová komise (ÚPK)

Povodňový orgán, který řídí, kontroluje, koordinuje a v případě potřeby ukládá v celém rozsahu řízení ochrany před povodněmi v době povodně ohrožující rozsáhlá území, pokud povodňové komise ucelených povodí vlastními silami a prostředky nestačí činit potřebná opatření (např. informuje vládu o průběhu a důsledcích povodní, vyhodnocuje vývoj povodňové situace, rozhoduje o opatřeních ke zmírnění průběhu a následků povodní apod.). Předsedou je ministr životního prostředí, místopředsedou je ministr vnitra. Členy ÚPK jsou pověřeni členové vlády a další pověřeni pracovníci ústředních orgánů, které jsou nebo mohou být činné v ochraně před povodněmi.

Ústřední správní úřad (ÚSÚ)

Ministerstvo nebo jiný ústřední orgán státní správy (Český statistický úřad, Český telekomunikační úřad, Správa státních hmotných rezerv, Národní bezpečnostní úřad, Bezpečnostní informační služba, atd.).

V:

Válečný stav

Válečný stav vyhláší parlament pro celý stát v případě napadení ČR nebo je-li třeba plnit mezinárodní smluvní závazky o společné obraně proti napadení. Doba trvání není také nijak omezena.

Varování obyvatelstva

V České republice je zaveden systém varování obyvatelstva, který pokrývá téměř 100% všech trvale osídlených oblastí naší země. Je tvořen převážně sirénami, ale také obecními rozhlasy, napojenými na dálkové ovládání nebo ovládanými ručně / místně. Celý systém slouží k okamžitému varování obyvatelstva při ohrožení takového charakteru, kdy je nezbytné okamžité ukrytí nebo evakuace.

Varovný signál

V České republice od r. 2001 platí pouze jeden varovný signál „Všeobecná výstraha“, který sděluje, že „se něco děje“ a je třeba se rychle dostat na bezpečné místo a zjistit další informace. Tento signál oznamuje hrozící nebezpečí a může zaznít kdykoli, v kteroukoli denní i noční dobu. Signál „Všeobecná výstraha“ je kolísavý tón po dobu 140 sekund a může zaznít 3x po sobě. U „mluvících“ sirén následuje informace o druhu ohrožení, např. „Nebezpečí zátopové vlny“, v každém případě ale příslušná tísňová informace zazní v nejbližší možné době po odeznění signálu zpravidla v obecním rozhlase, vysílají ji radiovozy policie / hasičů nebo také zazní v televizi a rozhlase.

Věcná pomoc

Jedná se o poskytnutí věcných prostředků při provádění záchranných a likvidačních prací a při cvičení na výzvu velitele zásahu, hejtmana kraje nebo starosty obce. Věcnou pomocí se rozumí také pomoc poskytnutá dobrovolně bez výzvy, ale se souhlasem nebo s vědomím velitele zásahu. (např. technické prostředky, písek, pytle, deky, oblečení, čisticí prostředky, atd.)

Věcný prostředek

Jedná se o movité a nemovité věci ve vlastnictví státu, územních samosprávných celků a právnických a fyzických osob nebo jimi poskytované služby, které lze využít při řešení mimořádné události a krizové situace (např. bagry, lopaty, písek, pytle apod.).

Věcný prostředek z pohledu vybavení jednotek požární ochrany je vše, co hasiči potřebují k nejrůznějším zásahům např. hadice, proudnice, hasicí přístroje, žebříky, sekery, svítilny, různé nářadí, lana, těsnící vaky a ucpávky, protipovodňové stěny apod.

Velitel zásahu

Zásady velení na místě zásahu podléhají legislativě. Zjednodušeně platí, že velitel jednotky požární ochrany, která jako první dorazila na místo zásahu, se automaticky stává velitelem zásahu a v této funkci řídí činnost všech jednotek na místě zásahu, pokud funkci nepřevzal velitel jednotky s právem přednostního velení. Vyhláška Ministerstva vnitra, kterou se upravují podrobnosti organizaci a činnosti jednotek požární ochrany, podrobně stanoví zásady velení při zásahu a vymezuje právo přednostního velení. Při zásahu u mimořádné události s ostatními složkami IZS se bere ohled druh a charakter mimořádné události, podle toho se určí, komu přísluší řízení zásahu (např. při pátracích akcích v terénu velí příslušník Policie ČR, jednotky PO poskytují pomoc v případě, že síly Policie na místě zásahu jsou nedostatečné apod.)

Veřejný pořádek a bezpečnost

Veřejný pořádek je neurčitý právní pojem, který označuje souhrn pravidel nebo zásad chování na veřejnosti, určité zásady, na kterých celá společnost trvá. Ochrana veřejného pořádku patří mj. do samostatné působnosti obcí, která ji může realizovat pomocí obecní policie nebo na základě předchozí dohody i prostřednictvím Policie ČR. Jde-li o narušení veřejného pořádku vyšší intenzity, reaguje na to již trestní zákoník.

Z hlediska Policie ČR je jejím úkolem chránit bezpečnost osob a majetku, chránit veřejný pořádek a předcházet trestné činnosti. Plní rovněž úkoly podle trestního řádu a další úkoly na úseku vnitřního pořádku a bezpečnosti svěřené jí zákony, předpisy Evropských společenství a mezinárodními smlouvami, které jsou součástí právního řádu České republiky.

Vichřice/tornádo

Jedná se o dlouhodobější atmosférický jev na rozsáhlém území (zvláště častý v horských oblastech), většinou spojený se změnou tlaku a přechodem atmosférické fronty. Intenzita se udává v metrech za sekundu – vichřice od 25 m/s (90 km/h). Nebezpečí spočívá v možném dlouhodobějším výpadku el. energie, přerušení dopravních komunikací, pádu stromů, létajících předmětů apod. Poměrně neobvyklým fenoménem je v uplynulých letech čtenější výskyt lokálních tornád, které působí na velmi malé ploše a v krátkém časovém období (minuty nebo desítky minut) mohou napáchat značné škody.

Vnější havarijný plán

Jedná se o preventivní dokument, který slouží k zajištění havarijní připravenosti v zóně havarijního plánování, stanovuje postupy složek IZS pro případ potenciální závažné havárie, stanovuje dosahy havarijních účinků a plánuje opatření k odvrácení nebo omezení účinků havárií a způsob odstranění následků.

Zpracovává se pro jaderná zařízení nebo pracoviště s velmi významným zdrojem ionizujícího záření a objekty a zařízení zařazené do skupiny B, dle zákona o prevenci závažných havárií (tzn. objekty, kde se nachází nebezpečné látky).

Vnitřní havarijný plán

Jedná se o nástroj pro zajištění havarijní připravenosti v areálu provozovatele. Zpracovává ho v součinnosti se zaměstnanci objektu nebo zařízení a stanovuje v něm opatření uvnitř objektu nebo zařízení při vzniku závažné havárie vedoucí ke zmírnění jejich dopadů.

Vojenská krizová situace

Jedná se o situaci, která vzniká v souvislosti s vnějším vojenským ohrožením státu nebo plněním mezinárodních závazků o společné obraně.

Všeobecná výstraha

V České republice od r. 2001 platí pouze jeden varovný signál „Všeobecná výstraha“, který sděluje, že „se něco děje“ a je třeba se rychle dostat na bezpečné místo a zjistit další informace. Tento signál oznamuje hrozící nebezpečí a může zaznít kdykoli, v kteroukoli denní i noční dobu. Signál „Všeobecná výstraha“ je kolísavý tón po dobu 140 sekund a může zaznít 3x po sobě. U „mluvících“ sirén následuje informace o druhu ohrožení, např. „Nebezpečí zátopové vlny“, v každém případě ale příslušná tísňová informace zazní v nejbližší možné době po odeznění signálu zpravidla v obecním rozhlase, vysílají ji radiovozy policie / hasičů nebo také zazní v televizi a rozhlase.

Výbor pro civilní nouzové plánování (VCNP)

Stálý pracovní orgán Bezpečnostní rady státu pro koordinaci a plánování opatření k zajištění ochrany vnitřní bezpečnosti státu, obyvatelstva a ekonomiky, kritické infrastruktury, zabezpečování preventivních

opatření proti použití zbraní hromadného ničení včetně řešení odstraňování následků jejich použití a koordinaci požadavků na civilní zdroje, nezbytné pro zajištění bezpečnosti ČR.

Výbor pro koordinaci zahraniční bezpečnostní politiky (VKZBP)

Stálý pracovní orgán Bezpečnostní rady státu pro vnitrostátní koordinaci zahraniční bezpečnostní politiky ČR s důrazem na mezinárodní postavení ČR a na vztahy s mezinárodními bezpečnostními organizacemi.

Výbor pro obranné plánování (VOP)

Stálý pracovní orgán Bezpečnostní rady státu pro koordinaci plánování opatření k zajištění obrany ČR a k zabezpečení vazeb na orgány obranného plánování NATO.

Výbor pro zpravodajskou činnost (VZČ)

Stálý pracovní orgán Bezpečnostní rady státu pro koordinaci činnosti zpravodajských služeb ČR a plánování opatření k zajištění zpravodajské činnosti a spolupráci státních orgánů, které získávají, shromažďují a vyhodnocují informace nezbytné pro zajištění bezpečnosti ČR.

Vyrozumění

Jedná se o opatření zabezpečující včasné předávání informací o hrozící nebo nastalé mimořádné události a krizové situaci určeným orgánům státní správy, samosprávy, právníkům a fyzickým osobám (tj. např. hejtman, starosta obce, ředitel školy z důvodu evakuace, složky IZS, apod.).

Vyrozumívací centrum

Pro možnost okamžitého spuštění varovného systému jsou vybudována tzv. vyrozumívací centra, která umožňují ovládat celý systém. Tato pracoviště mají několik úrovní a obsluhovaných oblastí:

- operační středisko Generálního ředitelství HZS ČR může spustit koncové prvky plošně na území celé republiky,
- pracoviště na krajských operačních a informačních střediscích HZS krajů mohou ovládat území kraje,
- územní odbory HZS krajů mohou spustit sirény na svém území,
- kromě nich mohou být do systému připojeny také dispečinky organizací, které představují zdroj nebezpečí (například obě naše jaderné elektrárny),
- přístup především do místních informačních systémů mají také oddělení krizových řízení některých měst nebo operační střediska městské policie.

Všechny koncové prvky navíc musí umožňovat aktivování z ovládacího panelu nebo tlačítka přímo u samotného prvku. Místní informační systémy bývají navíc doplněny o možnost spuštění z ovládacího pultu (PC) v sídle obce a při nebezpečí z prodlení také mobilním telefonem.

Z:

Záchranné práce

Jedná se o jakoukoli činnost, která vede k odvrácení nebo omezení bezprostředního působení rizik vzniklých mimořádnou událostí, zejména pokud se jedná o ohrožení života, zdraví, majetku nebo životního prostředí. Záchranné práce vedou k přerušení jejich příčin.

Záchranný sbor

Jednotně organizovaný sbor k provádění a řízení záchranných prací při mimořádných událostech a krizových situacích (např. Báňská záchranná služba, Hasičský záchranný sbor ČR, Horská služba atd.).

Záchranný útvar HZS

Záchranný útvar HZS ČR je centrálně řízenou zálohovou jednotkou GŘ HZS ČR. Má působnost po celé republice.

Jednotky Záchranného útvaru jsou předurčeny pro řešení mimořádných událostí velkého rozsahu, živelních pohrom, přírodních kalamit, rozsáhlých požárů a technických zásahů s nutností využití speciální techniky, jíž záchranný útvar disponuje. Jednotku záchranného útvaru na místo zásahu vysílá operační a informační středisko MV- generálního ředitelství HZS ČR.

Základní složky IZS

Základní složky IZS jsou schopny rychle a nepřetržitě zasahovat, mají celoplošnou působnost na území celého státu, obsluhují telefonní linku tísňového volání. Tvoří jej Hasičský záchranný sbor České republiky, jednotky požární ochrany zařazené do plošného pokrytí kraje jednotkami požární ochrany, poskytovatelé zdravotnické záchranné služby a Policie České republiky.

Záložní krizové pracoviště

Jedná se o náhradní pracoviště pro řízení příslušného orgánu státní správy. Je umístěno mimo prostor hlavního krizového pracoviště. Slouží k převzetí krizového řízení, dojde-li k vyřazení hlavního krizového pracoviště nebo k podstatnému omezení činnosti na něm. Na záložní krizové pracoviště se v případě jeho zaujetí vyváží potřebná dokumentace a zabezpečuje potřebné spojení.

Zkouška sirén

Signál „zkouška sirén“ probíhá zpravidla každou první středu v měsíci ve 12.00 hodin (slovo zpravidla označuje to, že z některých závažných důvodů může být zkouška zrušena – např. během povodní se ruší, aby další „houkání“ nezpůsobovalo lidem postižených povodní další stres). Ověřuje se jím funkčnost systému a také slyšitelnost sirén. Nezazní-li siréna, je třeba tuto skutečnost nahlásit na příslušný obecní úřad nebo hasičům. Signál „Zkouška sirén“ je nepřerušovaný tón sirény po dobu 140 sekund. U „mluvících“ sirén a některých obecních rozhlasech je doplněn informací „Zkouška sirén“. Zkouška sirén není varovným signálem!

Záplavové území

Jedná se o území, která mohou být při výskytu přirozené povodně zaplavena vodou. Vymezení záplavových území pomůže předcházet a snižovat škody způsobené povodněmi. Existuje celá řada záplavových map jednotlivých obcí nebo krajů. Pokud ale budeme mluvit o celé České republice, tak záplavová území nalezneme na Digitálním povodňovém plánu České republiky.

Zásoby pro humanitární pomoc poskytované v systému HOPKS

Jedná se o základní materiály a výrobky určené po vyhlášení krizových stavů fyzické osobě vážně materiálně postižené.

Zásoby pro humanitární pomoc jsou vytvářeny Správou státních hmotných rezerv na základě požadavku krajského úřadu a ORP. O vydání rozhoduje předseda Správy, za přidělení zásob odpovídá hejtman, starosta ORP, kterému byly zásoby pro humanitární pomoc poskytnuty. Vydané zásoby se nevracejí ani neuhrazují.

Závažná havárie

Jedná se o mimořádnou, částečně nebo zcela neovladatelnou, časově a prostorově ohraničenou událost, zejména závažný únik nebezpečné látky, požár nebo výbuch. Tato událost vznikla nebo její vznik bezprostředně hrozí v souvislosti s užíváním objektu nebo zařízení, ve kterém je vyráběna, zpracovávána, používána, přepravována nebo skladována nebezpečná látka. Může zde dojít k vážnému ohrožení nebo k vážným následkům na životech a zdraví lidí a zvířat, životním prostředí nebo majetku.

Zařízení civilní ochrany

Rozumí se tím zaměstnanci nebo jiné osoby právnických osob nebo obcí, vyškolené a prakticky odborně připravené k plnění úkolů ochrany obyvatelstva, s vyčleněnými věcnými prostředky (např. zařízení CO k poskytování první pomoci - dlahy, nosítka, roušky, přikrývky apod.). Zařízení CO se podílejí především na zabezpečení úkolů evakuace, zabezpečení nouzového přežití (nouzové ubytování, stravování a zásobování vodou) a organizování humanitární pomoci. V současné době se již využívají minimálně.

Zdroj ionizujícího záření (umělý)

Jedná se o látku, přístroj nebo zařízení, které může vysílat ionizující záření nebo uvolňovat radioaktivní látky (např. zařízení pro výrobu, zpracování, skladování a ukládání jaderných materiálů, úložiště radioaktivních odpadů, pracoviště s otevřenými radionuklidovými zářiči atd.)

Zjišťování příčin požáru

Vyšetřování požárů je souhrn úkonů směřující k objektivnímu zjištění příčiny vzniku požáru a jeho šíření. Vyšetřování příčin vzniku požárů je zajišťováno nepřetržitě a to příslušníky Hasičského záchranného sboru s odbornou způsobilostí pro vyšetřování požárů.

Zóna havarijního plánování

Z hlediska prevence závažných havárií (problematika chemických látek a směsí):

Rozumí se tím území v okolí objektu nebo zařízení, v němž krajský úřad, v jehož působnosti se nachází tento objekt nebo zařízení, uplatňuje požadavky havarijního plánování formou vnějšího havarijního plánu.

Z hlediska radiační ochrany:

Zóny havarijního plánování byly stanoveny rozhodnutím Státního úřadu pro jadernou bezpečnost na základě návrhu provozovatele jaderného zařízení. Rozumíme tím prostor v okolí jaderného zařízení, kde se uplatňují požadavky na přípravu opatření na ochranu obyvatelstva.

Zóna ohrožení

Jedná se o prostor kolem objektu, ve kterém se nachází nebezpečná látka, ale pro který neplatí, z důvodu malého množství této látky, havarijní plánování. Proto nelze hovořit o zóně havarijního plánování, ale mluvíme o zóně možného ohrožení, vytipované na základě množství nebezpečné látky, při zvoleném nejhorším scénáři úniku této látky.

Zvláštní povodeň

Zvláštní povodeň se rozumí porucha vodního díla, která může vést až k jeho havárii (protržení nebo nouzové řešení kritické situace na vodním díle). Dopady by byly katastrofální (úmrť a zranění velkého počtu osob, pokud se nestačily včas evakuovat, a jejich obtížné vyhledávání, zničení nebo silné poškození veškerého majetku, budov, výrobních kapacit a infrastruktury na postiženém území a další).

Zvláštní skutečnosti

Jedná se o informace v oblasti krizového řízení, které by v případě zneužití mohly vést k ohrožení života, zdraví, majetku, životního prostředí nebo podnikatelského zájmu právnické osoby nebo fyzické osoby vykonávající podnikatelskou činnost podle zvláštních právních předpisů. Může se např. jednat o informaci týkající se množství nebezpečné látky v objektu, ochrana vodního díla apod. S těmito informacemi se musí nakládat podle zvláštního režimu, ne každý se nimi může seznamovat, musí se udržovat v místnostech zajištěných proti volnému vstupu a tak podobně. V dokumentech zvláštní skutečnosti moc nefigurují právě z důvodu výše uvedeného zvláštního režimu zacházení.

Ženevské úmluvy

Základním pramenem mezinárodního humanitárního práva jsou tzv. **Ženevské úmluvy o ochraně obětí ozbrojených konfliktů** a Dodatkové protokoly k těmto úmluvám. Jejich hlavní zásadou je, že v případě války musí být respektována důstojnost lidské bytosti a bez jakéhokoli nepříznivého rozlišování musí být před válkou a jejími následky chráněni ti, kdo se konfliktu přímo neúčastní, jakož i ti, kdo byli z konfliktu vyřazeni v důsledku nemoci, zranění či zajetí. Smluvními stranami Ženevských úmluv jsou všechny státy světa a jejich zásady a zásady prvního a druhého dodatkového protokolu jsou součástí mezinárodního obyčejového práva a z toho titulu zavazují každého člena mezinárodního společenství.

Ženevské úmluvy zavazují každou skupinu účastníků se ozbrojeného konfliktu, tedy nejen vládní síly, ale i například povstalce. Musí být dodrženy všemi stranami konfliktu za všech okolností, tedy i bez ohledu na chování kterékoli ze stran konfliktu. Vážná porušení Ženevských úmluv představují válečné zločiny a pachatel je trestně odpovědný podle mezinárodního trestního práva.

Odpovědnost za porušení Ženevských úmluv nese nejen ten, kdo se ho dopustil, ale i ten, kdo takové porušení nařídil i ten, kdo z nedbalosti při výkonu své funkce porušení ze strany podřízených umožnil. Dále pak skutečnost, že k porušení došlo na základě příkazu nadřízeného, nezbavuje sama o sobě podřízeného odpovědnosti za takovýto čin.

Každý stát je povinen osobu podezřelou z vážného porušení postavit před soud, bez ohledu na její státní příslušnost, nebo ji vydat státu majícímu na jejím stíhání zájem.

Životní zájmy ČR

Jedná se o hodnoty, které Česká republika všeobecně zajišťuje a chrání. Životním zájmem je zajištění existence ČR, její suverenity, územní celistvosti a politické nezávislosti, dále obrana demokracie a právního státu a ochrana základních lidských práv a svobod obyvatel. Ochrana životních zájmů státu a jeho občanů je základní povinností vlády ČR. Pro jejich zajištění a obranu je ČR připravena využít všech možných přístupů a použít všechny dostupné prostředky.